

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.

Andra Kammaren.

Nr 55.

Onsdagen den 25 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Lag om föreningar m. m.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande, nr 50, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om föreningar, lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, dels ock i anledning däraf väckta motioner.

Genom en den 4 mars 1910 dagtecknad proposition, nr 83, hade Kungl. Maj:t under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om föreningar, lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning af nämnda proposition väckta motioner, nämligen:

Nr 261 i Andra kammaren, af herrar *Blomberg*, *Söderberg* i Stockholm, *Lindqvist* och *Branting*, hvilka hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas;

Nr 262 i Andra kammaren, af herr *Åkerman*, som yrkat

1:o) att Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda förslag till lag om föreningar icke måtte af Riksdagen bifallas; och

2:o) att Riksdagen ville antaga ett i motionen intaget förslag till lag om registrerade ideella föreningar;

Lag om för-
enningar m. m.
(Forts.)

Nr 266, likaledes i Andra kammaren, af herr *Byström*, som föreslagit, att Riksdagen ville, med afslag å ifrågavarande proposition, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t inkomma till Riksdagen med nytt förslag till lag för ideella föreningar; samt

nr 72 i Första kammaren af herr *Joh. Nilsson* och i Andra kammaren nr 261 af herr *Christiernson*, nr 263 af herr *Pettersson* i Södertälje och nr 264 af herr *Jönsson* i Slätåker, sistnämnda fyra motioner afseende lydelsen af särskilda paragrafer i den af Kungl. Maj:t föreslagna lagen om föreningar.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och de i ärendet af herrar Nilsson, Christiernson, Pettersson i Södertälje och Jönsson väckta motioner, måtte antaga vid punkten fogade förslag till

A) lag om föreningar ;

B) lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen ;

C) lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken ;

D) lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig pre-skription och om årsstämming den 4 mars 1862; samt

E) lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906;

2:o) att det i herr Blomberg's förevarande motion gjorda yrkande måtte anses besvaradt genom utskottets hemställan under 1:o);

3:o) att de i herr Åkermans ifrågavarande motion gjorda yrkanden måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under 1:o); samt

4:o) att det i herr Byströms omförmälda motion gjorda yrkande äfven måtte anses besvaradt genom utskottets hemställan under 1:o).

Vid utlåtandet hade fogats reservationer:

af herrar *Widén*, *Pettersson* i Södertälje och *Ersson*, med hvilka herr *Jansson* i Edsbäcken i hufvudsak instämt och som ansett, att utskottet bort hemställa,

1:o) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att Riksdagen, med anledning af berörda proposition och herr Byströms i ärendet afgifna motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af lagstiftning särskildt för ekonomiska föreningar och särskildt för ideella föreningar, med iakttagande därvid af i reservationen angifna synpunkter;

3:o) att, i händelse af bifall till hvad under 1:o) och 2:o) hemställts, öfriga i ämnet afgifna motioner måtte anses därmed besvarade; samt

af herr *Lindhagen*, som yrkat,

1:o att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under förnyadt öfvervägande de ändringar i gällande lagstiftning om ekonomiska föreningar, som ifrågasatts genom ofvauberörda åren 1902 och 1905 aflåtna riksdagsskrifvelser, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda;

3:o att de i ämnet afgifna motionerna måtte anses besvarade med hvad under 1:o) och 2:o) hemställts.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Widén, som yttrade: Herr talman! I afseende på föredragningssättet tillåter jag mig hemställa, att först föredrages utskottets förslag till lag om föreningar paragrafvis med rubrik sist; att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet; att efter genomgåendet af detta lagförslag företages till afgörande hvart och ett af öfriga under punkten 1 framställda lagförslag; att därpå föredrages utskottets hemställanden i punkterna 1—4; att lagtext ej må behöfva uppläsas i vidare mån än sådant af någon kammarens ledamot begäres; att, för den händelse lagförslagen eller något af dem komma att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtagna sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut.

Den af herr Widén gjorda hemställan bifölls af kammaren.

I enlighet härmed företog kammaren först till behandling förslaget till lag om föreningar.

Efter föredragning af 1 § lämnades på begäran ordet till

Herr Widén, som yttrade: Herr talman! Då jag i denna fråga är reservant och det tillhör någon af reservanterna att börja debatten, ber jag att få göra det. Det torde icke behöfva sägas, ty det är väl klart för en hvar af kammarens ledamöter ändå, att jag för min del anser den fråga, som nu föreligger, vara en synnerligen viktig fråga. Den lagstiftning, som nu här af Kungl. Maj:t är lagd fram för Riksdagen, är — och det kommer nog att framhållas från deras sida, som vilja ha lagen — föranledd af Riksdagen själf. Riksdagen begärde nämligen i skrifvelse af den 10 maj 1899 förslag till lagbestämmelser, hvarigenom den rättsliga ställning, som kunde pröfvas böra tillkomma annan förening än sådan, som hade ekonomisk verksamhet till sin uppgift, måtte lämpligen regleras. I anledning af denna skrifvelse tillsatte Kungl. Maj:t den 29 november 1901 en kommitté, hvilken hade äfven andra uppdrag för öfrigt, och som i det här afseendet den 21

Lag om för-
enningar m. m.
(Forts.)

december 1903 framlade ett förslag till lag om andra föreningar än dem, som ha ekonomisk verksamhet till syftemål. Detta förslag framläggdes nu af Kungl. Maj:t, men i väsentligen omarbetad form, för Riksdagen den 4 mars 1910. Det är sålunda en beredningstid af något öfver 6 år, hvilket ju är en ganska lång och grundlig sådan. Det är emellertid så, att under den tiden förhållandena nog förändrat sig rätt väsentligt. På den tiden, då Riksdagens skrifvelse afläts, var det i rättsuppfattningen, både hos allmänheten och hos domstolarna, rätt tveksamt, huruvida sådana föreningar, som icke föllo under lagen om ekonomiska föreningar, verkligen kunde förvärfva rättigheter eller göra dem gällande, eller om man af dem kunde utkräfvå skyldigheter. Enligt den tidigare rättsuppfattningen var det nog så, som äfven lagrådet i sitt yttrande frambållit, att domstolarna i allmänhet — ja, kanske med högst få undantag — verkligen ansågo sådana här föreningar, missionsföreningar, nykterhetsföreningar och andra dylika, äga rättskapacitet, d. v. s. att de kunde förvärfva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Jag har på sin tid såsom rådmän i Nyköping handlagt flera mål, då man godtagit och behandlat föreningar såsom rättssubjekt med full rättslig befogenhet. Både lagfart och in-teckning meddelades också af Nyköpings rådhusrätt på den tiden för dylika föreningar. Men då 1895 års lag om ekonomiska föreningar tillkom, inträdde en viss tvekan, och mångenstädes ansågo domstolarna därefter, att rättskapacitet icke tillkom andra föreningar än de ekonomiska, som hade låtit registrera sig och därigenom förvärfvat sådan rättskapacitet; det var under intrycket häraf Riksdagens skrifvelse tillkom. — Denna tvekan har dock på senare tiden blifvit väsentligen häfd genom högsta domstolens uttalade uppfattning i denna fråga. Det är ju allmänt bekant, att högsta domstolen ansett att äfven sådana föreningar, som icke äro att hänföra till de ekonomiska föreningarna och på den grund blifvit registrerade, i allt fall kunna förvärfva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Däröfver yttrar sig också högsta domstolen i det utlåtande, som är afgifvet öfver det första förslaget till föreningslag, som framlades till domstolens granskning. Justitierådet friherre Marcks von Würtemberg säger, att liksom före tillkomsten af 1895 års författning så borde äfven efter tillkomsten af denna lag förening, som antagit stadgar af en viss fullständighet, tillerkännas rättsper-onlighet, d. v. s. förmåga att förvärfva rättigheter och ikläda sig förpliktelser. Och justitierådet Westring säger också — med instämmande för öfrigt af alla de justitieråd, som sutto vid behandlingen af ärendet — att han i likhet med justitierådet friherre Marcks von Würtemberg ansågo, att sådana föreningar, som här afses, böra enligt nu gällande rätt anses ha rättskapacitet under förutsättning att de organiserat sig genom antagande af stadgar af en viss fullständighet. Vi veta ju också, att i praxis numera sådana föreningar, som här äro ifråga, d. v. s. sådana, som icke äro att hänföra till registrerade ekonomiska föreningar, numera få upp-träda både som käreande och som svarande.

Vi befinna oss sålunda väsentligen på en annan ståndpunkt än då Riksdagen genom 1899 års skrifvelse begärde en lagstiftning i det här afseendet. Då ansågs behöfvat trängande att få en sådan lagstiftning till stånd, hvilket också framgår däraf, att lagstiftning då begärdes

från just föreningshall. Nu föreligger icke ett sådant stort behof. — *Lag om föreningar m. m.*
 Jag är emellertid för min del i allt fall af den meningen, att det är gagneligt, att en lagstiftning äfven rörande s. k. ideella föreningar kommer till stånd; jag återkommer till detta ämne sedermera. *Men hvad jag för min del är alldeles öfvertygad om, det är, att en sådan lagstiftning som den, hvilken här föreslås, icke är gagnelig.* Jag skall då be att få öfvergå till förevarande lagförslag. (Forts.)

Den lagstiftning, som nu bjudes, sönderfaller väsentligen i två delar. Den utgör dels en omarbetning af den gällande lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet och dels också en fullkomligt ny lagstiftning om s. k. ideella föreningar. Beträffande förra delen ha reservanterna i sin reservation gifvit ett erkännande åt det sätt, på hvilket Kungl. Maj:t gått Riksdagens önskningsar till mötes. Reservanterna säga, att det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om föreningar har, i hvad afser de ekonomiska föreningarna, på ett lyckligt sätt löst de spörsmål, för hvilka Riksdagen uttalat sitt intresse, nämligen dels under hvilka villkor en minoritet inom en förening må äga påkalla en utom föreningen stående person att deltaga i granskningen af styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper, och dels i hvad mån och under hvilka villkor konsumtionsföreningar kan medgifvas rätt att sälja äfven till andra än föreningens medlemmar. Detta erkännande kan emellertid alls icke gifvas åt lagutskottets förslag. Utskottet har, som herrarna funnit, borttagit den rättighet, som Kungl. Maj:t enligt Riksdagens begäran velat medgifva åt konsumtionsföreningar att sälja äfven till utomstående; och utskottsmajoriteten har såsom slutmål ställt i utsikt allenast en sammanjämkning, som också skulle i hufvudsak utfalla i enlighet med Första kammarens önskan. Men Andra kammaren läser icke kunna antaga en sådan lydelse af den ifrågavarande bestämmelsen angående konsumtionsföreningarna, som ej hjälper dem till den rätt, som de med skäl böra kunna förvänta. Emellertid synes mig icke heller Kungl. Maj:ts förslag vara fullt acceptabelt ens i afseende på de ekonomiska föreningarna. Den nu gällande lagen om ekonomiska föreningar innehåller icke mera än 71 paragrafer, och det lagförslag som vi här ha framför oss innehåller 112 paragrafer. Mig synes, som om det är en allvarlig olägenhet, att man på det sättet ökat på lagens längd. Väsentligen beror detta derpå, att man velat öfverföra de formella bestämmelserna i den nya aktiebolagslagen på det här området. Det kan finnas vissa lagtekniska skäl härför, men det synes mig, att de *praktiska* skälen icke tala för att man gör så, åtminstone icke i den utsträckning, som man här gjort det. Äfven den delen af lagförslaget anser jag sålunda i viss mån tarfva omarbetning i förenklingsyfte.

Jag kommer nu till det hufvudsakliga, och det är den del af lagförslaget, som handlar om de ideella föreningarna. Denna har jag för min del omöjligen kunnat godtaga, oaktadt jag visst hör till dem som anse, att en lagstiftning på detta område skulle vara gagnelig. En lag om ideella föreningar har en mycket djupt ingripande betydelse. Vi behöfva blott tänka på huru många föreningar, som för närvarande finnas i landet. Vi ha visserligen ingen utredning om den saken, men om vi räkna alla fackföreningar, missionsföreningar och andra religiösa

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

föreningar, nykterhetsföreningar och flera andra slags föreningar, så komma vi enligt min öfvertygelse upp till ett antal af kanske öfver 15,000. Jag har själf och, jag förmodar, de flesta andra af kammarens ledamöter varit med om att starta någon eller kanske flera dylika föreningar. Om herrarna gått igenom lagen och tänkt på, huru den skulle verka, då den tillämpades på alla dessa föreningar, förmodar jag, att herrarna kommit till en ståndpunkt af åtminstone tvekan, hurvida det kan vara riktigt, att samma omfattande lag skall gälla för dem alla.

Och hvad mera är, dessa föreningar hafva alla eller åtminstone största delen af dem en ingripande betydelse just för de mindre bemedlade klassernas lif. Vi ha kommit mycket längre nu i detta stycke än vi voro år 1899. Vi veta nog alla, hvilken stor roll föreningslifvet spelar just med afseende på dessa klassers förhållanden uti vårt land, liksom i andra länder. Det är därför viktigt att se till, att man ordnar denna lagstiftning på ett sådant sätt, att föreningsväsendet fortfarande som hittills kan trifvas. Hvad man kunnat begära med afseende på en dylik lagstiftning är i första hand, att man förut tagit reda på föreningslifvet, hur det gestaltar sig och hur det bedrifves. Det kan icke vara lämpligt att lagstiftningen lägger sig som en abstrakt juristregel, som en död hand, öfver dessa föreningar, och säger: det är icke bra, det sätt, hvarpå ni hittills bedrifvit er verksamhet, utan så här skall det vara, på ett så här reglementerat sätt skall det vara! Det kan omöjligen vara bra att göra så, och det utan afseende på att föreningarna själfva skapat formerna för sin organisation, sitt inre lif, och att de trifts med dem hittills. Det måste vara angeläget att applicera denna lagstiftning på ett sådant sätt, att föreningarna fortfarande kunna *trifvas* och *utvecklas*. — *Men jag måste ovillkorligen, när jag går igenom detta lagförslag, säga mig, att så här icke här skett.* I kommittéutlåtanden, som föreläggas oss beträffande lagstiftning på olika områden, brukar man finna en utredning om de bestående förhållandena på det ifrågavarande området. Hur är det här? Jo, i de handlingar åtminstone, som framlagts för lagutskottet, förekommer icke alls någon sådan utredning; således vet man ej hvilka föreningar lagen skulle afse eller antalet sådana föreningar. Någon statistik finnes icke, icke heller någon utredning rörande föreningarnas stadgar eller huru formerna för deras verksamhet äro ordnade.

Hurudant är vidare lagförslaget? Till en början har det det stora felet, att vara alldeles för långt. Det förslag, som lades fram af kommittén, innehöll 51 paragrafer; det förslag, som ligger före till antagande här i dag, innehåller 112 paragrafer. Delvis beror detta på, att de båda lagarna om ekonomiska och ideella föreningar samarbetats till en. Jag medger, att detta innebär åtskilliga lagtekniska förändringar; från juristsynpunkt kan det vara en förmån att så skett — det skall jag ej neka till. Men vi få tänka på, att man här bör se saken från allmänhetens synpunkt. För denna allmänhet är det ovillkorligen en olägenhet att lagarna äro sammanförda till en. Man tvingas, vare sig man intresserar sig för en ekonomisk eller en ideell förening, att taga reda på och öfverblicka *hela* antalet paragrafer i lagen, i stället för att man, om lagarna vore skilda, kunde hålla sig till den

ena af dessa med ett vida mindre antal blott för det ifrågavarande slaget af förening gällande stadganden. Det har dess värre varit så, enligt min mening, med vår lagstiftning i allmänhet under den senare tiden, att den blifvit allt mer och mer utvecklad på bredden, lagarna ha blifvit allt längre och längre. Jag har både i lagutskottet och här i Riksdagen flera gånger haft tillfälle att opponera mig mot detta. Det är nog så, att det är svårt att skriva en kort lag; det är mycket svårt. Men det bör ej dess mindre försökas; det är dock en förtjänst, att lagarna ej bli för långa. Äro de för långa, bli de nämligen utslutande juristernas egendom och icke ens juristernas i gemen, utan specialistjuristernas. Men om man nu nödgas finna sig i detta, när det gäller sådana lagar som t. ex. aktiebolagslagen, hvilken berör ett område af samfundslifvet, där det sällan eller aldrig kommer i fråga att icke jurist anlitas, när lagen skall tillämpas, — är dock, och framför allt, en sådan långrandighet förkastlig, när det gäller en lag som denna, som skall tillämpas af gemene man. Det låter icke tänka sig, att dessa föreningar, hvarom här är fråga, skulle vara i tillfälle att anlita jurister i hvarje fall af tvekan om lagens innebörd, utan de måste kunna reda sig med den själfva. Det är därför enligt mitt förmenande ett betänkligt fel, att lagen blifvit så lång.

Men det är icke nog med, att den blifvit lång. Går man igenom lagförslaget, skall man finna, att det innehåller en hel mängd paragrafer, som äro invecklade och svårtydda, eller ock besvärliga och obekväma för föreningarna att tillämpa; några kanske rent omöjliga. Hvar och en, som haft med föreningslifvet att göra — jag har för min del haft det jämförelsevis litet, men har dock varit med något, och jag vet hur man önskar lätta och bekväma former — måste ovillkorligen finna, att lagen innehåller detaljföreskrifter, hvilkas innebörd vederbörande måste få svårt att göra klar för sig. Det förekommer till exempel ett kapitel, som äfven gäller ideella föreningar, hvilket i ett tjugotal paragrafer stadgar om sättet för likvidation. Tror verkligen någon, att medlemmar och styrelseledamöter i ideella föreningar inse behöfligheten af och meningen med detta? Och straffbestämmelserna sedan! I den nuvarande lagen för ekonomiska föreningar äro de upptagna i två korta paragrafer. Det är icke mer än två paragrafer i det föreliggande förslaget heller, men i stället för att vara korta äro de betydligt långa och innehålla en mängd straffbestämmelser, som äro sådana att vederbörande utan att ha någon aning därom lätt kunde råka ut för straff. Detta blott som ett par exempel. När man skall införa en lagstiftning, som på det djupaste ingriper i folkets lif så som denna lagstiftning gör, går det efter min mening icke an att göra på detta sätt, utan lagstiftningen måste ovillkorligen bli enklare och mera *afpassa sig efter de former, föreningslifvet redan tagit* — det sista framför allt. *Eljest* riskera vi — och det är icke en obefogad farhåga — att föreningslifvet tar sig andra former, som vi icke nu kunna öfverskåda, hvart de leda, men som kunna medföra stora faror icke blott för föreningslifvet utan för allt det lif, föreningslifvet har inflytande på. Jag tror för min del, att det vore synnerligen farligt att antaga en sådan lagstiftning som denna och ännu mera natur-

Lag om för- ligtvis i den form, lagutskottet gifvit den, ty det har gjort den ännu
 eningar m. m. värre, än hvad den var, när den kom från Kungl. Maj:t.
 (Forts.)

Jag önskar, som jag nyss sade, en lagstiftning i alla fall äfven för ideella föreningar. Jag tror att det vore gagneligt, om man finge en sådan. Det är icke detsamma att, som nu är förhållandet, de få lefva på en rättspraxis, om hvilken man icke vet, hurvida den kan stå sig, som mycket väl kan ändras, som att de ha en i lag tillförsäkrad rättskapacitet. Jag vill därför ha en lagstiftning äfven för ideella föreningar, men jag vill ha den mycket, mycket kortare och mycket, mycket enklare än hvad den här föreligger. Framför allt gör jag ock anspråk på att man, innan den lagstiftningen kommer till stånd, verkligen grundligt undersöker, hur det nuvarande föreningslifvet gestaltar sig, och att sålunda lagstiftningen sker med hänsyn till de hos oss bestående förhållandena på detta område. Och en medveten uppskattning af dessa förhållanden — således icke blott på grund af ett antagande af, att så och så förhåller det sig nog, så och så går det till — utan en genomförd fullständig undersökning af föreningslifvet hos oss. Därför kommer jag också litet längre fram under öfverläggningen om detta ämne att yrka bifall till det skrifvelseförslag, som jag och några andra af reservanterna formulerat.

Jag skall emellertid nu be att få yrka afslag på den föredragna paragrafen och därmed på hela lagen. Och jag gör det i den fulla öfvertygelsen, att på det sättet gagna vi verkligen bäst icke allenast föreningslifvet, utan också alla medborgare i samhället, som äro beroende af en riktig och sund utveckling af detta föreningslif. Jag vet ingen förening, som förklarar sig önska denna lagstiftning. Vi se, hur fackföreningarna mottagit den. De ha framför allt önskat, att den skulle afslås. Vi se, hur de religiösa föreningarna mottagit den därom ha vi vittnesbörd i den motion, som är afgifven af herr Byström, och som vi reservanter yrka bifall till. Skytteföreningarna hafva äfven ingifvit först, som jag tror, till Kungl. Maj:t men sedermera äfven till lagutskottet en protestskrifvelse, hvari de anhållit att för all del bli fritagna från att underkastas denna lagstiftning. Och det får jag säga, att de föreningar, med hvilka jag för min del haft och har att göra, skulle också på det lifigaste anhålla att icke bli underkastade denna lagstiftning. Vi måste väl ovillkorligen ställa så till, att vi icke lagstifta på sådant sätt att vi utifrån lägga en tvångströja på dessa föreningar, som de alls icke kunna finna sig i. Det är för visso icke endast fackföreningarna, utan det är efter mitt förmenande äfven alla möjliga andra slag af föreningar i hela vårt land, som dela denna uppfattning.

Jag skall be att få yrka afslag på den föredragna paragrafen och därmed på hela lagen.

I detta anförande instämde herrar *Wavrinsky, Wallis, Berg* i Stockholm, *Kjellberg, Fürst, Kobb*, friherre *Palmstierna, Pettersson* i Södertälje, *Edén, Juhlin, Stärner, Gustafsson* i Vi, *Forssling, Pålsson, Thylander, Petrén, Söderbergh* i Karlshamn, *Johansson* i Jönköping, *Bosson, Ifvarsson, Tynell, Olausson, Ahlfvengren, Lundgren* i Varberg, *Gibson, Wijk, Berg* i Göteborg, *Bogren, Jansson* i Eds-

bäcken, *Igel, Thavenius, Åkerman, Jansson* i Krakerud, *Schotte, Pers-* Lag om föreningar m. m.
son i Tällberg, *Olsson* i Ålfaldalsåsen, *Hansson, Ström* i Transtrand, (Forts.)
Ersson, Andersson i Stårte, *Olsson* i See, *Olsson* i Fläsbro, *Ericsson*
 i Vallsta, *Jonsson* i Hå, *Sandström, Thor, Kvarnzelius, Karlsson* i
 Fjäl, *Hedström, Olofsson, Bromée* i Billsta, *Berglund, Jonsson* i
 Gumboda, *Lundström, Hellberg* och grefve *R. Hamilton*.

Vidare yttrade:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Det är icke med några synnerligen angenäma känslor, som jag har ordet efter den föregående talaren. De talrika instämmanden, som följde på hans anförande, visa mig mycket väl, hvar landet i denna kammare beträffande förevarande fråga ligger, men jag anser i alla fall, att ett lagförslag sådant som detta icke bör falla, utan att jag uttalat mig. Jag skall därvid be att få föra frågan öfver från de allmänna frasernas och de allmänna omdömenas område, som den föregående talaren så väsentligt höll sig på, till realiteten. Jag vill då gå igenom de skäl, som reservanterna i betänkandet anført för afslag, och hvilka väl skola utgöra det officiella uttrycket för hvad ett sådant afslag innebär.

Här är främst den anmärkningen framförd, att de föreslagna bestämmelserna för de ekonomiska och för de ideella föreningarna äro samarbetade i *en* lag i stället för att de, till reda och lättnad vid beagmandet, borde ha varit skilda åt i *två*. För att förklara detta, nödgas jag med några ord beröra denna frågas historia i den mån, det icke är gjordt af den föregående talaren. Han nämnde, att 1903 förelåg ett kommittéförslag om ideella föreningar. Sedan i detta förslags detaljbestämmelser gjorts vissa jänkningar i anledning af inkomna yttranden, blef det sålunda omarbetade förslaget remitteradt till högsta domstolen, och högsta domstolens utlåtande förelåg 1907. Emellertid hade Riksdagen i tre skrivelser, år 1897, 1902 och 1905, begärt ändring jämväl i lagstiftningen angående de ekonomiska föreningarna, och dessa Riksdagens skrivelser öfverlämnades till behandling af aktiebolagskommittén, som afgaf sitt betänkande 1908. Det innehöll ett förslag till lag angående ekonomiska föreningar. När dessa ärenden sedan samtidigt behandlades i justitiedepartementet, var det alldeles klart, att dessa båda lagförslag angående ideella föreningar och ekonomiska föreningar måste öfverarbetas, så att de komme att öfverensstämma med hvarandra och vara byggda, så att säga, på samma bas. Det äldre förslaget om ideella föreningar var uppgjort med hänsyn till då gällande lag, och det nya förslaget om ekonomiska föreningar var ställdt i öfverensstämmelse med nya principer, som voro tillämpade i aktiebolagskommitténs förslag angående aktiebolag. Det är uppenbart, att två så olika föreningslagförslag icke kunde samtidigt läggas fram till pröfning. Då uppstod naturligtvis den frågan, om icke båda förslagen borde samarbetas till ett, för att man därigenom skulle vinna enhet och reda. Den tanken var uttalad redan af de kommitterade, som hade uppgjort förslaget angående ideella föreningar. Dessa kommitterade säga i sitt betänkande: »Vid föreliggande lagstiftnings-

Lag om för-
enningar m. m.
(Forts.)

arbete har det spörsmålet legat nära, huruvida icke en reglering af föreningsväsendet lämpligast vunnnes därigenom, att stadgaudena rörande såväl ekonomiska som icke ekonomiska föreningar sammanfördes i en gemensam lag. Att sådant i flera hänseenden skulle föranleda till ökad enkelhet, reda och öferskådligkhet är otvifvelaktigt, och därest föreningslagstiftningen i sin helhet på en gång blifvit föremål för utarbetande, hade måhända öfvervägande skäl förefunnits för ett sådant förfarande. Så yttrade den kommitté, i hvilken herr Åkerman satt som ledamot. Denna tanke, att samarbetslagbestämmelserna för de båda slagen af föreningar till *en* lag, vann stöd dels af vissa inom högsta domstolen uttalade anmärkningar rörande förslaget om ideella föreningar och dels också af hvad som vid föredragningen under hand meddelades från högsta domstolen. I anledning häraf verkställdes i justitiedepartementet en undersökning, huruvida den ifrågasatta sammankopplingen skulle kunna ske, och den befanns vara jämförelsevis lätt verkställd. Vinsten af en sådan föreföll mig då så uppenbar, att jag icke ett ögonblick tvekade, att just den vägen skulle vara den rätta. När sedermera det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till lag om föreningar kom till lagrådet, gjorde man där anmärkningar mot det sätt, hvarpå samarbetningen skett, och föreslog en annan metod, i enlighet hvarmed det kungliga förslaget till Riksdagen ock har blifvit formuleradt. Jag tror verkligen, att det därigenom vunnit i reda och klarhet, och vågar, mina herrar, hålla före, att detta föreningslagförslag är sådant, att det med afseende på reda och klarhet fyller ganska långt gående fordringar, och att hvilken som helst, som kan reda sig med en annan lag eller med två lagar för olika föreningar, äfven kan reda sig med den nu föreslagna.

Det synes mig särskildt märkvärdigt, att icke de af herrarna, som hafva intresse för föreningslifvet, haft en tanke på, hvilken verklig fördel för dem, som ägnat sig däråt, en sådan lag som denna måste vara. De kooperativa sammanslutningarna, hvilka ju vunnit en så stor anslutning äfven här i landet, hafva med hänsyn till den verksamhet de utöfva i allmänhet användt formen af ekonomiska föreningar. Då alla deras medlemmar i regel äfven äro intresserade medlemmar i en eller annan ideell förening, skall det, enligt min mening, för dessa ovillkorligen vara en fördel att kunna finna sina rättigheter och skyldigheter gentemot bägge slagen af föreningar reglerade i samma lag och jämsides med hvarandra.

Äfven en annan fördel skulle lagen medföra, i det man, som herrarna se af förslaget, velat bereda möjlighet för de båda olika slagen af föreningar att, då de finna sådant lämpligt, öfvergå från det ena slaget till det andra. Äfven för alla, som reflektera på sådant, innebär förslaget en lättnad, då reglerna för bägge slagen af föreningar äro att söka i samma lag, och då de ändock äro så skilda åt, att man, när man läser de kursiverade orden i hvarje paragraf, ögonblickligen ser, om det är det ena eller andra slaget af föreningar, som det är fråga om.

Äfven för en stor grupp af föreningar, nämligen de, som stå på gränsen mellan de ekonomiska och de ideella föreningarna, är eu sådan gemensam lagstiftning af verkligt värde. Om man exempelvis

tänker på »Föreningen för välgörenhetens ordnande», »Handarbetets vänner» och en mängd dylika, som hafva ganska vidlyftiga affärer, på samma gång som de icke äro ekonomiska föreningar i egentlig mening, måste man finna, att det äfven för dem skulle vara mycket välgörande att hafva en sådan lag.

Om denna anmärkning, att lagarna samarbetats till *en*, vågar jag verkligen säga, att densamma icke utgör skäl för afslag.

Men om jag nu går till de sakliga anmärkningar, som reservanterna framställt, och som herr Widén nu litet mera kommenterade, så gå de ut på, att lagförslaget tagit alltför liten hänsyn till de ideella föreningarnas nuvarande utveckling, då det innehåller en mångfald detaljerade föreskrifter beträffande deras inre organisation, sätter på dem en tvångströja, som herr Widén har sagt, och skulle nödgå dem att i afsevärd omfattning omlägga sitt inre lif. Vidare skulle lagförslaget icke vara lämpligt för hela mångfalden af ideella föreningar af skiftande slag. Däremot finna reservanterna en lagstiftning erforderlig, som utåt på ett tillfredsställande sätt tryggar och reglerar de ideella föreningarnas rättsställning och rättskapacitet. Jag har icke kunnat tolka detta uttalaude annorlunda, än att reservanternas mening har varit den, att en lagstiftning för de ideella föreningarna skulle inskränka sig till att reglera rättsförhållandet *utåt* och lämna åt dem själfva att i sina stadgar ordna sina inre förhållanden så, som de själfva vilja. Hvilken nu den reella innebörden af ett sådant ordnande af deras förhållanden är, hvilka stadganden som i enlighet härmed skulle bort ur lagen, det har jag, trots herr Widéns anförande, icke fått klart för mig. Det var ett par ämnen, som han nämnde, men till dem skall jag senare komma. Jag har emellertid trots mig träffa det rätta, då jag antagit, att dessa anmärkningar rikta sig mot samma bestämmelser, som herr Sven Persson vändt sig mot i sin motion. I fråga om de föreslagna bestämmelserna om ideell förenings inre förhållanden anmärker man bland annat följande: I § 44 är stadgadt, att vid föreningsammansträde icke får förekomma annat ärende till afgörande än det, som är upptaget i kallelsen till sammansträdet. Det är en formalism, säger han, som måste verka tyngande, om äfven de minsta ärenden, som man icke fått upp på listan, icke få företagas till afgörande. Vidare anmärker han i fråga om bestämmelserna angående stadgeändring, att de skulle medföra, att ett fackförbund icke skulle kunna genomföra någon ändring i sina stadgar med mindre än att två kongresser hållits och beslutet sista gången fattats med två tredjedels flertal. Detta anser han blifva för kostsamt och besvärligt, och därför anser han, att det bör lämnas föreningarna öppet att bestämma sådant i sina stadgar. Vidare finner han en annan föreskrift betänklig, nämligen den, att hvarje beslut, som någon enda medlem anser icke hafva tillkommit i behörig ordning eller eljest strida mot ifrågavarande lag eller föreningens stadgar, kan öfverklagas vid domstol. Han finner detta erbjuda en möjlighet för den enskilde medlemmen att kunna rent orimligt trakassera en förening, om han det vill. Slutligen finner han betänkligheter emot bestämmelserna om medlemmars utträdande och om afgifter till föreningen. Dessa bestämmelser skulle medföra väsentliga rubbningar i hvad inom fack-

Lag om föreningars m. m. (Forts.) föreningsrörelsen vunnit häfd och som den funnit för sig tjänligt. Medlemmarnas rätt att bestämma om sina egna angelägenheter skulle högst väsentligt inskränkas och kringskäras utan någon som helst påvisad nödvändighet.

Om jag nu har förstätt reservanternas rätt, och om det är mot dessa stadganden, rörande hvilka herr Persson framställt anmärkningar, som de rikta sig, då de tala om en tvångströja på föreningarnas inre lif, och om det vidare är deras mening, att dylika stadganden icke skola finnas i en föreningslag, då, mina herrar, får jag säga, att en sådan föreningslagstiftning är omöjlig, och detta skall jag genast visa.

Jag förmodar, att ingen af herrarna vill vara med om, att en förening kan godkännas och behandlas som rättssubjekt, som exempelvis i sina stadgar innehåller en sådan bestämmelse, som att en medlem, hvilken en gång inträdt i föreningen, aldrig får utträda ur densamma, eller att hur höga afgifter som helst kunna uttaxeras af dess medlemmar, utan att det finnes någon möjlighet för den enskilde medlemmen att kunna frigöra sig från dem, eller att — jag följer, som herrarna höra, punkt efter punkt herr Perssons anmärkningar — hvilka genomgripande stadgeändringar som helst kunna genomföras af en liten majoritet, som till äfventyrs kommit tillsammans på ett föreningsammansträde, allra helst om man därtill lägger, att denna sak icke behöfver vara upptagen på föredragningslistan. Då vore inom en sådan förening fältet lämnadt öppet för ett litet antal föreningsmedlemmar, som händelsevis behärskade majoriteten på en stämma, att göra hvilka kupper eller omstörtningar som helst i föreningen.

Vidare skulle icke en enskild medlem få öfverklaga ett beslut å föreningsammansträde. Det kan emellertid i afsevärd mån kränka hans ekonomiska rättigheter såsom föreningsmedlem. Skall han då i sådant afseende ställas rättslös? Då herrarna behandlade aktiebolagslagen, voro herrarna, såvidt jag förstår, ganska måna om att skydda minoriteten, och då voro herrarna icke rädda för att få in åtskilliga stadganden, som skulle säkerställa densamma, men då det gäller denna föreningslag, synes en motsatt strömning göra sig gällande. Här vill man göra minoriteten så godt som rättslös. Om lagen skulle omläggas i öfverensstämmelse med reservanternas förslag, såsom jag fattat det, skulle, såvidt jag förstår, i föreningsväsendet införas fullständig despotism.

Nu vill jag anmärka, att detta alldeles bestämdt strider mot den riksdagsskrifvelse, som ligger till grund för lagstiftningen, och som herr Widén citerat. Hur långt vi än må hafva ridit denna väg framåt, hafva vi dock ännu icke ridit hän mot en sådan despotism som den, jag skildrat. I denna riksdagsskrifvelse påpekas särskildt bland olägenheter, hvilka borde undanröjas genom lagstiftning angående de ideella föreningarna, att osäkerheten i fråga om föreningars rättsliga natur äfven sträcker sig till deras inre förhållanden, i hvilka hänseenden erinras om, hurusom spörsmålet, i hvilken form rättsgiltiga beslut i föreningars angelägenheter skola fattas, mången gång föranlett svårigheter. Det är just bristen på stadganden om föreningars inre lif, som där framhålles.

Herr Widén har vidare mot förslaget riktat en anklagelse, som

det numera synes vara vanligt att framställa mot de förslag, för hvilka jag är ansvarig, nämligen den för bristande utredning. Jag vill i detta hänseende meddela något, som kanske kan ställa mig i något gynnsammare dager, än herr Widéns anförande gjorde, äfven om jag icke kan åstadkomma eller ens lofva att åstadkomma den statistik öfver alla våra föreningar här i Sverige, hvilken han begärde, en statistik, hvilken, som jag tror, skulle draga många år, innan den blefve färdig, om den ens vore möjlig att åstadkomma.

Jag vill nämna, att bakom föreningskommitténs betänkande måste naturligtvis ligga en ganska ingående undersökning rörande de ideella föreningarna; och jag hoppas, att herr Åkerman, som varit ledamot af denna kommitté, kan vitsorda detta. Öfver föreningskommitténs förslag till lag om ideella föreningar hafva yttranden infordrats från landssekreteriatet, typografiska föreningen i Stockholm, svenska arbetarförbundets centralafdelning och vidare från åtskilliga arbetsgifvarföreningar. Jag tror således, att äfven dessa ideella föreningar ha haft tillfälle att göra sin röst hörd vid förslagets utarbetande.

Vidare vill jag nämna, att när förslaget granskades af lagrådet, hade lagrådet på eget initiativ tillgängliga och genomgått ungefär ett åttiototal svenska och utländska fackföreningsstadgar. Jag vågar alltså påstå, att det förslag, som föreligger, icke är så blottadt på faktiskt underlag, som herr Widén ville göra gällande.

Nu säger herr Widén bland annat, att lagen är för lång, och att den har för många paragrafer. Ja, ingen skulle lifigare än jag hafva önskat, att lagen hade kunnat skrivas kort. Men hvarför blef den lång? Jo, det berodde på de ämnen, som skulle behandlas i lagen. Vill herr Widén, att lagen skall göras mera kortfattad, så var så god och angif, hvilka ämnen som skola bort ur lagen. Nu säger herr Widén, att hvad som här stadgas om likvidation i fråga om föreningar skall bort. Jag tror i likhet med honom, att för de ideella föreningarna äro dessa paragrafer af jämförelsevis litet praktiskt värde, och att de mycket sällan komma till användning. Men om de icke funnes, huru hade då lagen fyllt sin uppgift att reglera dessa förhållanden, som ovillkorligen måste regleras, när en ideell förening skall upplösas?

Vidare ville herr Widén ha bort straffbestämmelserna. Ja, vill vill man icke ha något straff, tycker jag det hade varit ett enkelt sätt att stryka ett streck öfver dessa straffbestämmelser; det hade kanske icke gjort lagen något synnerligt ondt, ty det är mycket sällan de skulle komma till tillämpning, men därigenom hade ju lagen förkortats.

Hela saken beror nog därpå, att utvecklingen har gått så fort och medfört en massa olika förhållanden, som kunna behöfva regleras. Dessa nya förhållanden göra sig gällande och träda fram än på det ena och än på det andra sättet, hvilket gör, att däraf föranledda lagbestämmelser ibland kunna förefalla långa och minutiösa, men alldeles undvara dem kan man nog icke. Det behöfves lagföreskrifter i våra dagar för så mycket, som fordomdags gick efter kutym eller domarens pröfning, som den gamla lagen talar om.

Nu har det hänvisats till högsta domstolens yttrande, som gifve vid handen, att ideella föreningar ansåges som rättspersonligheter, om deras stadgar hade en viss fullständighet och om de hade en viss sty-

Lag om för-
eningar m. m.
(Forts.)

relse. Ja, det är nog så. Men när inträder en sådan fullständighet, och när är styrelsen så beskaffad, att föreningen skall kunna godkännas såsom en rättspersonlighet? Jo, mina herrar, när högsta domstolen säger detta, så menar den, att i hvarje särskildt fall skall prövas, huruvida en förening, som uppträder såsom part, har så beskaffade stadgar och så beskaffad styrelse, att den kan uppträda såsom part. Det är just meningen att genom denna lag klarera ut, när dessa förhållanden äro för handen, och då måste det i all rimlighets namn skrivas lagparagrafer därom, och dessa lagparagrafer kunna icke alltid bli så korta.

Sedan vill jag med afseende på anmärkningen mot lagens längd meddela ett par upplysningar.

Det stora antalet paragrafer föranledes *dels* därutaf, att flere paragrafer äro dubbla (d. v. s. den ena afser ekonomiska och den andra ideella föreningar) och detta därför, att bestämmelserna skola bli lättare att öfverskåda och lättare att behärska, *dels* däraf att man behöfde utförligare bestämmelser angående styrelsen och dess befogenhet i olika hänseenden. Det är ju så, att de ideella föreningarna för närvarande äro alldeles utan reglering; men skola de regleras, måste det ju skrivas lag om styrelsens befogenhet, och då kan det icke gå med mindre än att det blir en del paragrafer. Vidare komma därtill de ganska minutiösa bestämmelserna om förenings likvidation, som icke kunna göra lagen något egentligt ondt, och som i de flesta fall icke komma att läsas, därför att de sällan eller aldrig skulle komma att tillämpas, men hvilka, i händelse någon katastrof skulle inträffa, ändå behöfva finnas där.

Jag vill tillägga, att, om den af reservanterna förordade skrivelsern nu kommer till stånd, den synes mig vara, med hänsyn till de anmärkningar jag här gjort och de synpunkter jag här framställt, så oklar och så svår att få något konkret innehåll ur, att jag tviflar på, att den i någon mån skulle föra frågan om lagstiftning för de ideella föreningarna framåt. Att reservanterna nu vilja komma detta lagförslag till lufs, har jag fått klart besked om genom de instämmanden jag här hört i kammaren, och jag anser för min del, att jag icke har stora utsikter att hoppas på, att de skola misslyckas härutiinnan. Men innan kammaren går att besluta i denna sak, har jag velat inför kammaren uttala och söka ge stöd för min uppfattning, att de skäl, som reservanterna ha åberopat för detta sitt förslag, icke äro hållbara.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Som kammarens ärade ledamöter sett, har jag varit en ibland de motionärer, som yrkat på, att man skulle kunna få en ny framställning ifrån Kungl. Maj:t uti detta ärende. Jag har därvid icke så mycket tänkt på föreningar i allmänhet, utan i första hand på de ideella föreningarna. Jag borde kanske till och med hafva uttalat i min motion, att det varit önskligt, om man gjort någon skillnad på olika slag af föreningar, som allmänt kallas ideella föreningar. Ty de, som gå under denna gemensamma rubrik, äro så många och så olikartade, att det säkerligen kommer att bli mycket svårt att för dem kunna åstadkomma en lagstiftning, med hvilken de i allmänhet skulle bli belättna.

Jag tycker också, att det nu föreliggande lagförslaget är för omfattande och vidlyftigt; och jag anser äfvenledes, i likhet med den förste talaren i denna fråga, att det är alldeles för mycket att hafva ända upp till 112 i allmänhet stora och omfattande paragrafer. Det synes mig, som om denna lag, i händelse den antages, skulle i åtskilliga afseenden särskildt för de religiösa föreningarna bli en black om foten. Den skulle snarare hindra dem än gagna dem.

Med hänsyn till det jag nyss nämnde om olikarten af föreningarna, behöfver man ju bara tänka på, huru olik exempelvis en fackförening inom ett visst arbetsfack är med en religiös förening. Fackföreningen består ju i många fall af endast arbetare, och delta sätter sin prägel på föreningens intressen, hvilka ju ofta gå ut på att få till stånd bästa möjliga villkor för dess medlemmar gentemot arbetsgifvarna; ofta framträda ju också strider mellan arbetare och arbetsgifvare. En lagstiftning, som söker reglera dylika förhållanden, skulle, kan jag säga, vara alldeles obehöfzig för en religiös förening, där man söker förena och sammanhålla alla, hvilka de må vara, antingen arbetare eller arbetsgifvare. Om jag nu, så att säga, lägger denna stora digra lag öfver dessa religiösa föreningar, så kan jag icke finna, att den är sådan, att jag skulle med min röst nu vilja bidraga till att lagen antages. Därmed har jag icke velat bryta stafven öfver allt det myckna arbete, som af justitieministern och äfven af andra utförts för att åstadkomma denna lagstiftning; men jag menar, att äfven de mäktige kunna fela, och att äfven framstående arbetare på det juridiska området någon gång möjligen kunna åstadkomma ett verk, som icke passar riktigt så bra eller är af beskaffenhet, som man hade önskat, och därför blir det ibland en liten bakläxa. Om det skulle bli så nu, hoppas jag, att det icke upptages så illa, att man icke änyo gör ett försök att åstadkomma något, som kan anses vara önskvärdt äfven för dessa ideella föreningar i allmänhet.

Det gjordes gällande af den förste talaren, att han hade stöd för sin mening äfven hos dem, som företrädde religiösa föreningar, och han åberopade då mig, därför att jag hade motionerat i ärendet. Jag vill då säga, att det är något olika meningar på området äfven ibland dem, som företräda religiösa föreningar, såsom han sade. Jag anser, att jag lika gärna nu som att det kanske senare under diskussionen kan ske må erinra om hvad en af ledarna för ett af de största frikyrkosamfundet här i landet yttrat i saken. Han är nämligen af den mening, att detta lagförslag borde antagas. Jag skall därför läsa upp några rader af hvad han skrifvit. Hvad han skrifver om ingressen och historiken är redan framställt här förut.

Han säger här: »Klart är, att ingen ny lag af större omfattning kan från första början bli sådan, att den icke i något afseende skulle behöfva förbättras. Men enligt min mening vore det en stor skada, om Riksdagen skulle afslå det nu föreliggande förslaget» — det är således hans mening.

»Det är sant» — heter det vidare — »att genom dess upphöjande till lag skulle många församlingar och andra föreningar nödgas underkasta sig åtskilliga besvärligheter, som de nu icke ha. Men dessa besvärligheter äro dock ingenting att tala om i jämförelse med nyttan

Lag om församlingar m. m.
(Forts.)

af reda och klarhet i de kristliga föreningarnas borgerliga ställning. För öfrigt ger lagförslaget de särskilda föreningarna en så stor frihet, som man rimligen kan begära, att i sina stadgar göra bestämmelser, som i högre eller lägre grad afvika från lagförslagets principer.

Hvad beträffar förslagets vidlyftighet och de svårigheter, som däraf uppkomma för särskildt de kristliga församlingarna på landet, så är klart, att svenska missionsförbundet, och jag tänker äfven andra samfund, genast måste vara betänkta på att i en särskild handbok på ett öfverskådligt sätt framställa de förpliktelser och de rättigheter, som genom förslaget tillkomma de kristliga församlingarna.

Genom ett sådant sammandrag tror jag, att församlingarna skulle få i en kort och redig öfversikt alla de upplysningar, som de kunna behöfva.» Och så slutar han med att ytterligare rekommendera lagen till antagande.

Den man, som yttrat detta, representerar en ganska stor grupp af föreningar på det religiösa området. Jag har läst upp detta — oaktadt personen i fråga har en uppfattning i saken, som är motsatt min egen — därför att det icke är vanligt, att den mannen (jag syftar nämligen på lektor Waldenström) uttalar sig i så matta uttryck, som han här gjort, då han ifrar för någonting. Han framhåller, att förslaget skulle åstadkomma besvärligheter och svårigheter för många församlingar ute på landet, men menar, att dessa svårigheter skulle kunna afhjälpas genom att man utgafve en liten skrift eller en handbok beträffande denna lagstiftning. Men jag tycker, att redan detta visar, att han funnit, att denna lagstiftning skulle blifva alltför omfattande och invecklad för de föreningar, som han åsyftar och som äfven jag åsyftar. Det lagförslag, som lektor Waldenström var med om att utarbetat i den kommitté, i hvilken han af Kungl. Maj:t insattes, var naturligtvis vida bättre än denna lag. Och jag tycker, att det pekar åt det hållet, att man bör särskilja de ideella föreningarna och gifva dem en särskild lagstiftning och lata de ekonomiska föreningarna, som redan ha en lagstiftning, behålla denna för sig själfva.

Hvad skulle blifva följderna, om kammaren afslog detta lagförslag? Jag kan icke finna annat, än att Kungl. Maj:t — hvilket jag hoppas — så snart det blir möjligt då kommer med ett nytt förslag i den riktning, som utvisas af reservationen, hvilken i hufvudsak synes sammanfalla med min motion. Men antag, att detta skulle dröja något — hvad blefve följderna då? Ja, jag kan icke inse, att det komme att blifva annorlunda än det är. Då lektor Waldenström motionerade i denna fråga, voro förhållandena mycket svåra. Samma förhållanden började nämligen upprepas, som man varit van vid från 1860- och 1870-talen, då den frikyrkliga rörelsen mera kraftigt började framträda här i landet. I denna rörelsens tidiga början hade det varit mycket svårt för dessa församlingar att få lagfart på sina bönehus. Men då man icke kunde erhålla lagfart på dem i församlingens namn, så gick man så till väga, att man bildade föreningar eller sällskap. Sådana föreningar kallade sig t. ex. Gudsfruktan och upplysning, Hopp och framgång, Upplysning och sedlighet, Strid och seger eller något dylikt. När dessa sällskap organiserat sig och antagit stadgar, började de få lagfart på sina fastigheter. Så fortgick det lyckligt och

bra ända till 1895, då den lagstiftning kom till stånd, som gällde ekonomiska föreningar. Men så snart den antagits, vardt det ovisshet i landet, huruvida dessa föreningar eller sällskap skulle få lagfart på sina bönehus. Men efter någon tids ovisshet bland domare började en och annan bevilja lagfart åt dessa föreningar och sällskap. En af dem, som tidigast slog in på denna väg, var vår nuvarande vice talmän, häradsbörding af Callerholm. Sedan isen var bruten och efter ett och annat prejudikat från Kungl. Maj:ts sida kunde dessa sällskap eller föreningar anses som juridiska personligheter, så att de fingo lagfart på sina egendomar. På den allra sista tiden har jag haft tillfälle att konstatera detta i många fall. Så t. ex. har det flera gånger inträffat, att personer donerat eller testamenterat hemman eller annan egendom till något af dessa sällskap — äfven det sällskap, jag tillhör, nämligen sällskapet Svenska baptistmissionen, har fått mottaga sådana gåfvor för missionsändamål. Man har fått lagfart på dessa egendomar. Man har kunnat sälja dem för att t. ex. lägga penningarna till någon för ändamålet afsedd fond, utan att detta mött några svårigheter. För närvarande synes det sålunda vara möjligt att erhålla lagfart på församlingars bönehus, föreningshus eller kyrkor eller hvad namn de må ha. Därför menar jag, att ärendet icke är af den brådskande natur, att man ovillkorligen nu måste antaga lagen, utan man kan uppskjuta därmed, hvarigenom de svårigheter och besvärligheter, som äfven lektor Waldenström antyder, skulle kunna aflägsnas ur lagen och den erhöles en form, som bäst passade för denna fria verksamhet. Staten anser ju, att den bör få existera, och jag hoppas, att vederbörande skola se den alltfört med blida ögon.

Om denna lag antages, så menar jag icke, att allt därför går om styr, men jag fruktar dock, att följden däraf skulle blifva, att man kommer att handla på samma sätt, som man gjorde i dessa religiösa samfundsd tidigare dagar. Man komme icke att tillämpa denna lagstiftning på våra församlingar, ty det blefve förbundet med onödigt besvär. De äro vana att arbeta efter de friare former, som de haft i 25 eller 50 år, utan att det veterlige medfört någon olägenhet hvarken för församlingarna själfva eller utomstående. Jag antar, att följden af nu ifrågavarande lags antagande blefve, att dylika församlingar icke skulle få lagfart på sina bönehus, då de icke ställde sig under denna lag. I sådant fall finge de väl som förr i tiden bilda sällskap, som i egenskap af juridiska personer finge besitta dessa egendomar och kära och svara inför rätta. Detta är visserligen icke den bästa formen, men jag förstår knappast, hur våra församlingar och kristliga föreningar skola kunna tillämpa alla dessa regler, då deras lif hittills rört sig i enklare former.

Detta är min syn på denna sak. Andra må ha en annan uppfattning, men jag tror, att den åsikt, som jag gifvit uttryck åt, delas af ganska många inom de religiösa föreningarna. Jag vill nu icke yttra mig något om de andra föreningarna, då andra därom utförligt talat, utan endast uttala den förhoppningen och önskan, att vi må få en lagstiftning, som bättre än denna lämpar sig för de föreningar, som jag här särskildt åsyftat.

Nu kan man med hänvisning till den reservation, som är afgifven

Lag om för-
eningar m. m.
(Forts.)

af herr Lindhagen, säga, att detta icke är så behöfligt. Men jag tror nog, att det är behöfligt. Jag anser det vara bra för dem, som stå i spetsen för dessa föreningar, och med hänsyn till de fastigheter, som föreningarna äga och som äro nödvändiga för deras verksamhet. Men att lägga på dem alla dessa nu föreslagna bestämmelser, då de i allmänhet icke ha att göra med ekonomiska frågor, tror jag icke vara nyttigt eller nödvändigt.

Jag vill icke nu gifva mig in på en granskning af de olika paragraferna, men jag tycker, att åtskilligt borde ändras, och jag tycker också, att utskottet beträffande vissa paragrafer försämrat förslaget. Så tycks utskottet, då det t. ex. är fråga om att bestämma åldern för utöfvande af rösträtt inom dessa föreningar, hysa en oerhördt stor farhåga för att medgifva ungdom på 20 år sådan. Men inom våra församlingar och föreningar är denna ungdom det bästa folket, ty få vi bara dem med, så veta vi, att vi få krafter, som kunna verka för de syften och mål, som föreningen satt sig före.

Herr talman, jag ber att få instämma i det yrkande, som framställdes af herr Widén. I punkt 2 har utskottet bifallit min motion. Utskottet har framställt motionens syfte bättre än jag själf, ty jag hade uteglömt en sats i motiveringen, som bort komma in. Men utskottet har riktigt förstått motionen i alla fall.

Med herr Byström förenade sig herr *Carlson* i Herrljunga.

Herr Lindhagen: Herr justitieministern förklarade, att de invändningar, som framställdes af reservanterna, endast voro fraser och att han däremot för sin del skulle föra in saken på de rätta synpunkternas mark. Justitieministern anmärkte också — såvidt jag kunde finna — att reservanterna icke hade något annat mål än att komma denna lagstiftning till lifs. För min del får jag säga, att jag nog icke kan vara så foglig som herr Byström, som anspråkslöst anmärkte, att då han vågade sig in på en kritik, så var det endast därför, att äfven solen kan ha fläckar; om han icke använde dessa ord, så var väl detta hvad han menade. Jag får säga, att det icke är så ovanligt, att lagförslag från justitiedepartementet röja, att man icke kunnat se sakerna, sådana de te sig för de folkliga synpunkterna. Nu vill jag ju medgifva, att någon ingående detaljgranskning och ett bestämdt uttalande, huru hvarje särskild paragraf bör formuleras, icke förekomma i reservationen; därutinnan ha reservanterna brustit.

Jag skall angifva några allmänna synpunkter, beträffande hvilka jag gör anspråk på, att de icke må betraktas som bara fraser, utan att bakom dem ligger en öfvertygelse, om hvilken man kan resonera, lika väl som jag medgifver, att man kan resonera om de synpunkter, som justitieministern framfört.

Först och främst begärde 1899 års Riksdag uttryckligen, att lagförslaget icke skulle bli vidlyftigt, och det framhölls, att det icke fick bli så vidlyftigt som den nuvarande lagen om ekonomiska föreningar. I detta afseende har Kungl. Maj:ts förslag gått den alldeles motsatta vägen. Kungl. Maj:ts förslag har gjorts så omfattande som man öfver hufvud synes kunna göra en sådan lagstiftning samt gått

förbi till och med gällande lag om ekonomiska föreningar fram till det nya förslaget till aktiebolag som förebild. Med andra ord: det är ett faktum, att Kungl. Maj:ts förslag utan angifna skäl kommit i rak strid med hvad Riksdagen begärde 1899, nämligen att det icke skulle blifva alltför omfattande. Men det kan ju hända, som justitieministern sade, att utvecklingen gått så fort sedan dess, att det har blifvit nödvändigt att frångå Riksdagens uppfattning — ifall jag får tolka honom på detta sätt — och att detta skulle ha gjort, att lagen blifvit så vidlyftig som den blifvit.

Den andra synpunkten, som jag för min del i reservationen särskildt framhållit och som herr Widén här förut utvecklat, afser det faktum, att — såsom framgår såväl af de handlingar, som till oss öfverlämnats, som af det resonemang, hvilket förts angående dessa saker både af Konungens befallningshafvande och öfriga, som därom yttrat sig — bakom detta förslag ligger ett teoretiskt skärskådande af själfva frågan, men icke ett byggande på saklig kunskap om den verklighet, för hvilken man här ämnar lagstifta. Jag har för min del trots mig finna, att icke ens något försök till utredning om föreningsväsendet i vårt land blifvit gjort och ej heller någon undersökning om, huru omfattande föreningarna äro, hvilka särskilda ändamål de fullfölja, hvilka olika arbetsmetoder ingått såsom plägsed i deras verksamhet, hvilka växlande realiteter de måste räkna med, hvilken erfarenhet som vunnits om behovet af att ingripa i deras nuvarande tillvarelseformer, att begränsa deras frihet och pålägga dem omgång och kostnader, samt huruvida och på hvad sätt detta i olika fall också kan låta sig göra — allt detta har tydligen föga intresserat lagstiftaren. Man har utan vidare lagt en död juristhand med en mångfald skematiska fingervisningar på hela detta okända pulserande, mangskiftande lif. Såvidt jag kunde finna, blef herr justitieministern svaret skyldig på den enahanda anmärkning, som herr Widén gjorde. Herr justitieministern nämnde endast, att ett lagförslag blifvit utställt till förklaring af åtskilliga myndigheter. Vi ha icke haft tillgång till andra upplysningar än de, som finnas i dessa papper, och där står, att den första kommitténs betänkande utställdes till förklaring af öfverståthållarämbetet och Konungens befallningshafvande i länen. Detta är ju den vanliga tågordningen, och därom är ingenting att säga. Men vidare heter det: »Härjämte hafva domkapitlen i riket, hofkonsistorium och Stockholms stads konsistorium äfvensom kanslersämbetet för universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet, efter hörande af de akademiska konsistorierna och lärarkollegiet vid nämnda institut, fått i underdanighet yttra sig öfver förslaget till lag om offentligen erkända stiftelser, i samband hvarmed några af sistberörda myndigheter afgifvit underdaniga yttranden jämväl öfver förslaget till lag om registrerade föreningar för annan än ekonomisk verksamhet.» Äfven direktionen för Uppsala studentkår har inkommit med ett yttrande. Detta är allt hvad man får veta om yttrandena öfver den första kommitténs betänkande. Om det andra förslaget säges, att åtskilliga myndigheter ha yttrat sig öfver detsamma. Däraf får man till en början den föreställningen, att föreningarna själfva fått yttra sig. I hvarje händelse har icke före lagförslagets utarbetande någon utredning skett om allt detta, som jag nyss uppläste ur min reservation.

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

I fråga om aktiebolagslagstiftningen ligger åtskilligt penetrerande af verkligheten till grund för regeringens förslag i år, och i fråga om sjuk-kassorna är det på samma sätt, och äfven på arbetsaftalslagstiftningens område har man velat bygga på ett insamladt material, som utvisar, huru det i verkligheten förhåller sig. Föreningsförslaget saknar all sådan utredning. Jag har funnit ett allmänt erkännande både af pressen och enskilda, att de synpunkter, som här framställts, äro beaktansvärda samt att det faktiska materialet helt och hållet eller högst väsentligt saknas, då vi nu skola lagstifta på detta område. Man har tyckt detta vara alldeles uppenbart, och herr justitieministern har icke heller kunnat förneka, att så är.

Herr justitieministern tillade också att, om förslaget icke varit utställt till hörande af några föreningar, så hade likväl lagrådet granskat 80 stycken föreningsstadgar. Jag fick tillfälligtvis af en ledamot i lagutskottet höra, att lagrådet skulle ha infordrat en del stadgar. Hela denna utredning i detta afseende inskränker sig således till infordrandet af dessa 80 stadgar, men detta borde ha föregått utarbetande af hela förslaget och icke skett först då, när detsamma kom till lagrådet.

Det föreningsväsende, som jag varit med om, omfattar blott en hel del småföreningar här i Stockholm, men vid granskning af detta lagförslag inom lagutskottet hade jag dock alldeles klart för mig den uppfattningen: Hvad skola dessa stackars föreningar med en så stor lag till? Om de skola inordnas under alla lages bestämmelser, blir det för dem alldeles olidligt. Från en af mina kamrater på stockholmsbänken hade jag i utskottet tillgängliga en del uppgifter om förslagets inverkan på en stor och viktig gren af föreningsväsendet, nämligen fackföreningsväsendet. Det skulle för öfrigt ha varit önskligt, om man också haft tillgång till några uppgifter om arbetsgifvarorganisationernas föreningsväsende. De anmärkningar, som min bankkamrat sålunda gjort emot förslaget, lästes inom utskottet upp punkt för punkt, och därpå framgick, huru det skulle ställa sig för fackföreningarna, om förslaget antoges. Det var alldeles opolitiska synpunkter, som där gjorts gällande. Det visade sig därpå, att denna lag skulle för dem likasom för alla andra föreningar göra det olidligt i en hel del punkter. De ha inrättat sig på ett visst sätt, och de skulle nu bli tvungna att ändra mycket därpå. När jag framhöll denna synpunkt och betonade, att det är påtagligt, att vissa paragrafer absolut icke passade, upphörde allt resonemang, och man hörde endast jaropen från första-kammarledamöternas sida till att just de paragrafer, som icke passade, skulle antagas i sin opassande form. Detta är emellertid blott anfördt såsom exempel. De små, snälla och beskedliga föreningar, som jag känner till, vilja icke alls ha denna lag, det är alldeles säkert.

För att öfvergå till själfva innehållet i förslaget, vill jag nämna, hurusom justitieministern först anmärkte, då han angaf sina synpunkter, att han fann goda skäl föreligga för lämpligheten af att uppgöra två lagar i stället för en. Jag vill icke bestrida, att herr justitieministern verkligen kommit till den uppfattningen genom det myckna och trägna arbete, som han tydligen haft vid detta lagförslags utarbetande, och att denna uppfattning då arbetat sig in hos honom, att genom en så-

dan lagstiftning reda och klarhet skulle vinnas. De synpunkter, som man anlägger vid dylika öfverväganden, äro emellertid högst olika. Det är ganska klart, att det för en domare och för andra ämbetsmän, som skola använda lagen mera såsom uppslagsbok, är bra, då de skola tillämpa den i ett speciellt fall, att ha allt hithörande systematiskt sammanfördt. Har man då ett skema öfver de ideella och ekonomiska föreningarna och med de olika afvikelser, som förefinnas, ställer det sig för dessa ämbetsmän ganska bekvämt. Men för föreningsmedlemmarna måste saken själfallet ställa sig annorlunda. Herr justitieministern anförde visserligen, att lagen skulle passa äfven för föreningsfolket, då den ju vore bekväm för alla dem, som syssla samtidigt både med ekonomiska föreningar och ideella föreningar. Ja, det är möjligt, att det skulle kunna vara så, men jag undrar dock, om de icke, när deras föreningar i olika organisationer skola skötas hvar för sig, då äfven helst se, att de ha särskilda föreskrifter för hvarje slag af föreningar för sig. Det är dock endast undantagsvis, som föreningsfolk ha att syssla samtidigt med ekonomiska föreningar och ideella föreningar. Denna tanke har uppkommit därigenom att, i rak strid med Riksdagens önskan, det stora förslaget om aktiebolagslag, som ju hufvudsakligen afsåg de stora aktiebolagen och som därför behöfde vidlyftiga bestämmelser, fått tjäna till mönster i detta fall. Under hela arbetets gång ser man, hurusom Riksdagens önskemål, som återspeglar hvad man tänker i de djupa leden angående denna sak, allt mer och mer dunstat bort i ett fjärran under ämbetsverkens behandling af frågan. Man har endast sett på denna stora förebild, som förslaget till aktiebolagslag innehåller, och sedan har den hela tiden ryckt närmare och närmare, och slutligen har man funnit, att det kunde lämpligen bli ungefär detsamma, och då har man resonerat som så: låt oss då slå ihop det hela så mycket som möjligt.

Nu talade herr justitieministern om, att förslagets vidlyftighet är betingad af utvecklingen. Jag har emellertid icke kunnat finna, att de föreningar, som jag känner till, under de senaste åren utvecklats på något sådant sätt, att de behöfva vidlyftigare bestämmelser nu än för tio år sedan, utan den utveckling, som herr justitieministern talade om, är väl den utveckling af detta ämne, som skett inom departementet. Där har frågan gått fram med stormsteg hän mot aktiebolagsförslaget. Det är detta, herr justitieministern tänkt på, och det med rätta, men han misstager sig, om han likställer denna utveckling med utvecklingen i det lefvande lifvet ute bland föreningsfolket. Det anses ju lämpligt att ha en särskild lag för aktiebolag, och en särskild bankaktiebolagslag. Där har man ansett sig böra ha särskilda lagar för de olika slagen af sammanslutningar.

Vidare framhöll herr justitieministern den stora vikten af, att de ideella föreningarnas rättskapacitet blefve klargjord och att lagen i det afseendet fyllde ett stort ändamål, ty, sade herr justitieministern, man vet icke nu, huru det förhåller sig med den saken, utan det beror på pröfning i hvarje särskildt fall. Men genom denna lag och det faktiska inregistreringstvång, som där föreläggas, komme hvar och en förening att veta, om den har rättskapacitet eller ej. Ja, detta skulle verkligt kunna låta säga sig, om det nämligen förhölle sig på det

Lag om för-
enningar m. m.
(Forts.)

sättet, att det hittills varit en mycket stor osäkerhet rådande i tillämpningen af de förutvarande bestämmelserna i detta afseende. Men man måste väl i alla fall tänka på, huru saken ställer sig i det praktiska lifvet, och där är det verkligen så för närvarande, att om en förening blott har något så när ordentliga stadgar och har en styrelse, har den rättskapacitet. Såsom lagfartsdomare har jag att ofta pröfva dylika föreningars stadgar, och det har knappast händt oss, att vi behöft kassera någon förenings begäran i det fallet. Öfverallt äro nog föreningarna så försigkomna, att de kunna skriva så pass goda stadgar, att det blir tillräcklig form och ryggrad på det hela. Det skall vara ytterst sällsynta fall, då en förening icke tillerkännes rättskapacitet; och det skulle alltså vara för att i dessa sällsynta fall en eller annan förening skulle slippa ett bakslag och att göra om sina stadgar, som man nu skulle påtvinga alla andra en så oerhördt vidlyftig lagstiftning, redan innan tiden är inne, då ett sådant behof gjort sig gällande.

Herr justitieministern tillade också, att den skrifvelse, som föreslagits af de andra reservanterna, herr Widén m. fl., är ganska oklar. Ja, i det afseendet skiljer sig nog deras reservation ifrån den reservation, som jag afgifvit. Jag kan icke heller neka till, att herr Widéns m. fl. skrifvelseförslag är något oklart, då däri icke angifvits, hvilka bestämmelser som man här önskar. Jag vill dock icke lägga detta skrifvelsen till last i sådan grad, att jag därför skulle anse den på något sätt omöjlig. Herr Widén har dock angifvit, i hvad riktning han vill, att den nya lagstiftningen skall gå och det beror således här helt och hållet på den goda viljan. Det är därpå hela saken hänger: vill man icke åt det hållet, tycker man att det är omöjligt, men vill man just åt detta håll, är det de allra bästa förutsättningar för, att en sådan god vilja också skall lyckas i sitt förehafvande. Det är, såsom herr justitieministern sade en gång, beroende på en skillnad i åskådningssätt, om man anser en sak viktig och brådskande eller ej. Denna sats är giltig äfven i detta fall: herr justitieministern har goda skäl för sin ståndpunkt, men vi ha också goda skäl för vår ståndpunkt, och våra skäl äro lika litet som herr justitieministerns några talesätt bara.

Men jag vill i alla fall säga, att herr Widéns skrifvelseförslag är i det afseendet klart, att skrifvelsen utgår ifrån, att vi skola underkasta alla ideella föreningar detta faktiska registreringstvång. Och jag frågar då: har verkligen erfarenheten ännu visat, att det på hela området för detta föreningslif — låt oss antaga, att det är 15.000 föreningar, som herr Widén slumpvis sade — är behöfligt att pålägga föreningarna hela detta registreringstvång, hela detta beroende af jurister, som därmed följer? Ty, när man kastar in en sådan skrifvelse och däri begär något sådant, som man skulle göra i detta fall, kan man äfventyra att få ett mycket grundligt förslag på samma sätt som det gick med 1899 års skrifvelse. Dessutom vill jag säga, att de ideella föreningarnas rättskapacitet hittills har ansetts som ett själfklart faktum. Men så kom 1895 års lagstiftning om ekonomiska föreningar, som förordade registrering, och detta för att få rättskapacitet. En och annan lekman och äfven en och annan domare började

då blifva tveksam om, huru det förhölle sig med ideella föreningar: *Lag om föreningar m. m.*
 om de förändrat karaktär, eller om de voro desamma som förut. Denna
 osäkerhet föranledde två motioner vid 1899 års riksdag och föranledde
 också Riksdagen att skrifva till Kungl. Maj:t. Men, som herr Widén
 utvecklade och såsom också står i min reservation, finnes det ingen
 tvekan vidare därom, att icke de ideella föreningarna hafva full rätts-
 kapacitet. (Forts.)

Vid sådant förhållande tycker jag för min del, att det för när-
 varande är alldeles tillräckligt att nöja sig med hvad man sålunda
 vunnit, och afvakta andra tider, då större behof i verkligheten fram-
 träder att rubba hela deras nuvarande verksamhet och pålägga dem
 dessa nya former, tvinga dem till denna registrering och kasta dem
 i händerna på jurister och andra biträden, som allesammans skola
 förtjäna pengar på dem. Jag får också verkligen säga, att det är
 något, som vi här i landet måste med allvar hafva blicken öppen för,
 och det är, att vi icke så småningom låta hela nationen inspinnas i
 dessa oerhörda administrativa trådar, som så lätt spinna sig ut allt
 mer och mer, en utveckling som just går oerbördt fort, ifall man låter
 den börja. Det kan till slut blifva med oss som med andra folk, t. ex.
 det franska folket, där man absolut ej kan röra sig någonstans utan
 att vädja till en ämbetsman, och betala afgifter. Detta tror jag är
 en sak, som man bör se upp med i tid, så att landet icke påtvingas
 allt mer en administrativ tvångströja. Och i detta syfte vill jag för
 min del allenast förorda det skrifvelseförslag, som jag framlagt i min
 reservation och som jag får tillfälle att yrka bifall till, när vi komma
 till den punkten.

Emellertid, herr talman, skall jag nu be att få instämna i herr
 Widéns afslagsyrkande.

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke tänkt
 att begära ordet i denna fråga, så mycket mindre, som jag fann det
 anförande, hvarmed herr Widén började denna debatt, vara synnerligen
 sakrikt, gediget och öfvertygande. Emellertid har jag nu begärt ordet
 därför, att herr justitieministern nämnde mitt namn under sitt an-
 förande. Jag skulle, som jag sagdt, icke hafva uppträdt efter ett så ut-
 märkt anförande, som herr Widén höll, och jag må säga, att jag blef
 mycket förvånad öfver herr justitieministerns yttrande, att han tyckte,
 att detta utmärkta anförande var »fraser». Jag tror äfven, att min
 förvåning i detta fall delas af flertalet i denna kammare.

Då herr justitieministern första gången under sitt anförande
 nämnde mitt namn, var det i sammanhang med ett referat utaf en
 passus i det betänkande, som afgafs af den s. k. föreningskommittén,
 däri jag var ledamot. Jag har ej nu betänkandet med mig — men
 det äsyftade uttalandet innehöll i hufvudsak att om kommittén hade
 haft under sin behandling både den ekonomiska lagen och den ideella
 lagen, så skulle det hafva varit förenadt med vissa fördelar att sam-
 arbeta bestämmelserna i en lag. Ja, det står så i betänkandet. När
 jag emellertid nu för någon tid sedan läste detta betänkande — det
 var ju då några år sedan vi afgifvit det, icke mindre än sju år sedan;
 tiden går fort — hade ju regeringsförslaget kommit ut, och min tanke

Lag om för-
eningar m. m.
(Forts.)

rörande de af justitieministern citerade orden var verkligen då den, att det var då för väl, att vi icke hade uppdrag att lagstifta äfven om de ekonomiska föreningarna. Ty nu inser jag själf, huru besvärligt det blir, om man gör på det sätt, som vi då trott gå an. Sedan jag fått se kommitténs tanke realiserad, har jag därför funnit, att det var ett misstag hvad som står där i betänkandet. Jag kan icke se annat, än det var det.

Andra gången, då herr justitieministern behagade erinra sig min person, var, då han talade om den statistik, som skulle ligga till grund för vårt betänkande. Jag skall då be få nämna, att vårt uppdrag afsåg icke allenast dessa s. k. ideella föreningars rättsliga reglering, utan äfven att utarbete ett lagförslag angående de fromma stiftelserna. Nu är det ju flera år sedan, men jag vill minnas, att i slutet af betänkandet finnes en liten statistisk redogörelse. Jag tror emellertid, om jag icke misstager mig, att denna blott afser stiftelserna. Någon ingående enquete öfver de i riket varande ideella föreningarna gjorde vi icke. Det är ett mycket stort arbete, och vi trodde oss icke behöfva göra det. Vi skaffade dock in en del stadgar för olika sorters föreningar, och vår ordförande, öfverståthållare Dickson, hade ju stor erfarenhet på detta område. Han kände till en mängd föreningar. Men någon annan undersökning kan jag ej minnas att det var, än att, som sagdt, en del stadgar skaffades in. Själf har jag hemma ännu en bunt stadgar från den tiden. Däremot vill jag minnas, att professor Fahlbeck, som var ledamot af kommittén, gjorde en mera ingående undersökning angående de fromma stiftelserna. Jag tror dock icke, att jag tager fel, om jag säger, att denna undersökning icke rörde föreningarna.

Jag kan icke, eftersom jag nu fått ordet, underlåta att nämna, att det var allt underligt ändå, att i denna kommitté, som hade att behandla det ofantligt viktiga spörsmålet om fackföreningarna, icke satt någon representant för dessa. Föreningskommittén bestod af tre jurister, en statistisk professor och så herr Waldenström. Jag tror, att, med den uppfattning som nu är rådande i landet, det kulle vara otänkbart att sätta till en kommitté på det sättet, att icke en representant från arbetarvärlden fick plats i en *sådan* kommitté. Det gick emellertid för sig den gången. Jag kan emellertid för min del intyga, att vi själfva många gånger i kommittén tyckte, att det var tråkigt, att vi icke hade någon representant för fackföreningarna. Ty vi voro oupphörligt inne på frågor om dem. Och man satt då och trefvade sig fram.

Nu nämnde herr justitieministern, om jag icke missminner mig, något om att fackföreningsvärlden hade blifvit hörd i denna fråga. Ja, det var, tror jag, efteråt, sedan betänkandet var afgifvet. Jag erinrar mig, att, då jag i ett annat ärende var uppe i justitiedepartementet på hösten 1906, jag fick se en del protestskrifvelser från fackföreningarna, i hvilka vårt betänkande mycket skarpt kritiserades. Jag blef förvånad häröfver, då jag på enskild väg hade hört, under den tid kommittén satt, att fackföreningsvärlden icke då skulle hafva varit så missnöjd med de linjer, som vi dragit upp.

Jag nämnde några ord om stiftelserna, att kommittén hade äfven

detta grannliga ämne till behandling. Det var verkligen den del af *Lag om föreningar m. m.* arbetet, i hvilken vi mest fördjupade oss, ty det var efter vårt tycke så oerhördt svårt; och jag anser, att det skulle varit bra, om lagförslaget om stiftelserna hade kommit fram samtidigt med detta förslag, därför att stiftelserna och de ideella föreningarna äro i många stycken lika hvarandra. Vi hade inom kommittén ganska stort besvär att draga upp gränslinjerna mellan stiftelserna och de ideella föreningarna.

(Forts.)

Jag vill, innan jag slutar, säga, att jag på det lifligaste instämmer i herr Widéns anförande. Jag kan icke finna annat, än att det skulle blifva ett stort besvär och en onödigt omgång för en massa föreningar, om detta förslag skulle blifva upphöjdt till lag, hvarför jag yrkar afslag å förslaget.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman! De båda senaste talarna hafva gjort anmärkning på ett uttryck jag använde, nämligen »fraser». Och jag ber att få nämna, att detta uttryck var olämpligt, så mycket mera olämpligt som jag icke därmed sade hvad jag egentligen ville säga. Men jag hittade för ögonblicket icke något annat uttryck. Och därför gick det ordet öfver mina läppar. Min mening var icke att säga »fraser» i den mening, man vanligen använder detta uttryck, utan min mening var att säga *omdömen*, att herr Widéns anförande innehöll allmänna omdömen om detta lagförslag; och det var från dessa allmänna omdömen, som jag ville föra frågan öfver till det reella innehållet i lagförslaget. Det var min mening. Och därmed hoppas jag detta lilla missförstånd skall vara klarerad.

Vidare vill jag nämna en sak, som jag verkligen först nu till min ledsnad erfarit. Jag omnämnde, att från åtskilliga organisationer inom föreningsvärlden, bland annat från landssekretariatet, varit infordradt yttrande öfver det inom justitiedepartementet uppgjorda förslag, innan det remitterats till högsta domstolen. Jag hör nu till min ledsnad, att den akt, som dessa utlåtanden bilda, ligger kvar i justitiedepartementet af den anledningen, att det brukar vara vanligt, att utskotten infordra de till ärendet hörande handlingar. Det lär i detta fall icke hafva skett. Och af den anledningen är det, som denna akt ligger kvar i justitiedepartementet, därifrån den naturligtvis bort öfverlämnas till utskottet. Men det är en sak, som jag icke har rådt för.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Det är naturligtvis ganska oangenämt för en lekman att uppträda i en sådan fråga som denna, icke minst af den anledningen, att man vid början af frågans behandling fick det intrycket, att den här, snart sagdt, behandlas mera med utgångspunkt från parlamentarismens dagordningskutym än från sin reella innebörd. Det kan icke hjälpas, att man fick det intrycket vid början af frågans behandling i denna kammare. Det har ju här betonats, att det nu föreliggande förslaget är byggdt på förebild af aktiebolagslagen. Denna senare lag är af den beskaffenhet, att den äfven skall reglera ekonomiska förhållanden beträffande sammanslutningar, försävidt dessa utgöras af aktiebolag, medan det här återigen

Lag om för-
enningar m. m.
(Forts.)

gäller sammanslutningar, som utgöras af föreningar. Dessa båda lagars allmänna principiella bestämmelser äro sådana, att de i viss mån höra ihop, den ena så att säga supplerar den andra, och därför är det en fördel och en förtjänst hos förslagen ifråga, att det ena är liksom byggdt på det andra. Efter mitt förstånd att kunna bedöma dessa saker är det alltså ganska förtjänstfullt — såsom äfven herr justitieministern framhöll — att sådana lagar som de nu ifrågavarande äro byggda på i hufvudsak samma principer. Om man tänkte sig ett sådant fall — såsom en talare här redan omnämnt — att en delägare i ett aktiebolag satt sig in i aktiebolagslagen och sedan komme i det predikamentet, att han skulle bilda en förening, hade han en ofantlig fördel af att känna till aktiebolagslagens föreskrifter, då han skulle börja tillämpa föreningslagen.

Det är emellertid, som sagdt, ganska vanskligt för en lekman att ge sig in på dessa frågor, och jag vill icke heller här yttra mig om den lagtekniska sidan af saken, utan ber endast att få uttala mitt allmänna omdöme. Det är kanske så, som en ärad, kvick talare här anmärkt i en fråga, där vissa sakkunnige kommit i strid med hvarandra om vissa detaljer, att — sade han — då de speciellt lärde på detta område komma i konflikt, kan det vara skäl att höra hvad bondförståndet har att säga i frågan. De är ju så, att inom lagutskottet, som behandlat denna fråga, sitta framstående jurister från såväl Första som Andra kammaren. Såsom vi se, är det ju i hufvudsak denna kammars ärade ledamöter inom utskottet, som reserverat sig, och vi finna således, att trots det att flera af utskottets medlemmar varit lagfarne män, dessa dock haft en olika uppfattning om det väsentliga i detta förslag, och detta är anledningen till, att det föreligger i det skick, som vi här se det.

Det kan därför vara skäl att äfven höra hvad en privatman har att säga om denna sak, särskildt då här ifrån reservanternas sida åberopats att förslaget skulle vara så inveckladt och vidlyftigt, att det för vanliga enkla människor, om jag så får uttrycka mig, och det är ju sådana, af hvilka föreningarna i allmänhet bestå, skulle vara särskildt svårt att tillämpa. Man har sagt, att just därför att förslaget är så detaljeradt, blir det också naturligtvis voluminöst samt svåröfverskådligt och svårhandterligt. För min ringa del anser jag dock förslagets detaljerade bestämmelser vara en förtjänst. Jag har i vissa fall sökt rådfråga den vanliga lagen, och då har jag ofta såsom lekman stått inför det predikamentet, att den lagparagraf, som jag haft i hand, varit alldeles för knapphändig, så att man där icke kunnat få svar på hvad man önskat, utan fördenskull måst rådfråga en jurist, som med sin lagtekniska insikt och sin juridiska kunskap kunde läsa ut, hvad lagparagrafen i fråga menade. Det torde därför, särskildt när det är fråga om sådana föreningar som i detta fall, vara en förtjänst, att förslaget är tämligen detaljeradt och omständligt, så att den enkle privatmannen kan, så långt möjligt är, i en lag läsa sig till, hvad lagen i särskilda fall egentligen menar och hvad de olika paragraferna reglera.

Nu har man sagt, att lagen fått så ofantligt många paragrafer därför att man här sammanfört såväl de ideella som de ekonomiska föreningarna, och man har gjort gällande, att den just därför blifvit

så svårförstådd. Jag kan emellertid för min del — och jag ser fortfarande frågan ur lekmannasynpunkt — icke förstå detta. Såsom det anmärktes här från statsrådsbänken, angifves ju med kursiveringar i hvarje lagparagraf, huruvida paragrafen afser ekonomiska eller ideella föreningar, och de paragrafer, som icke ha någon sådan stämpel eller beteckning, innehålla ju allmänna bestämmelser, som gälla för alla föreningar. Jag kan därför icke finna, att den anmärkningen är sådan, att den kan bäras upp af någon realitet, försävidt den skall gå ut därpå, att man har svårt att kunna läsa sig till hvilka paragrafer som afse de olika slagen af föreningar.

Hvad beträffar talet om att förslaget har så många paragrafer, vill jag endast erinra om, hurusom herr Åkerman i en motion framlagt förslag till lag om ideella föreningar, hvilket förslag innefattar 50 paragrafer. Herr Widén nämnde i sitt anförande, såvidt jag fattade honom rätt, att vår nuvarande föreningslag, som afser reglerandet af vårt ekonomiska föreningsväsende, har 70 paragrafer. Detta gör sammanlagdt för de ideella och ekonomiska föreningarna 120 paragrafer därest herr Åkermans förslag skulle blifva lag vid sidan om den lag, vi redan ha på detta område. Men då kan man väl icke säga, att det nu framlagda lagförslaget, som innehåller båda slagen af föreningar, är längre och voluminösare än de stadganden, vi nu ha, plus särskilda stadganden med afseende å de ideella föreningarna. Jag finner därför denna anmärkning, från reell synpunkt sedt, icke hållbar.

Herr justitieministern har ju här i alla detaljer bemött hvad som i sak anmärkts mot förslaget. Jag skall emellertid be att få säga, att jag i mitt stilla sinne gjort alldeles samma observation med afseende å reservationen som den, herr justitieministern här markerade. Jag tycker det nämligen vara märkvärdigt och en inkonsekvens, att då man i hufvudreservationen — såsom jag skulle vilja kalla den reservation, som omfattas af de flesta reservanterna — har i början betonat att detta förslag på ett synnerligen lyckligt sätt löst de lagstiftningsspörsmål, om hvilka Riksdagen i sina skrivelser åren 1902 och 1905 uttalat sig — och detta gäller de ekonomiska föreningarna — man sedan kommer till det slut, att man önskar ett nytt förslag, som är kortare och enklare, utan att likväl på något sätt angifva, mot hvilka delar af det föreliggande förslaget som man speciellt riktar sig. Detta tycker jag, efter mitt enkla sätt att se, är en inkonsekvens, ty om jag säger, att det föreligger något som är synnerligen förtjänstfullt, har jag väl svårt att i samma andetag säga, att jag önskar detta ändradt i en viss riktning, som jag icke gittat angifva.

Nu kan man ju säga, att jag icke har någon erfarenhet om denna sak. Jag vill dock nämna, att jag sett ekonomiska föreningar på nära håll, men hvad beträffar de ideella föreningarna och deras mångskiftande natur och hvad som dit hörer, har jag icke någon kännedom därom. Jag tycker i alla fall, att det icke bör vara till någon nackdel att ha allmänna lagbestämmelser, som reglera en förenings förhållanden, utan detta bör väl vara till gagn såväl för föreningen själf som för samhället. Är det så, att det finnes vissa paragrafer i lagen, som icke behöfva tillämpas, är ju ingen skada skedd, men å andra sidan,

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Lag om föreningar m. m. om det finnes sådana slag af ideella föreningar, för hvilka lagparagraferna behöfva tagas i anspråk, är det väl en fördel att de finnas. För resten heter det ju, att den som vill göra det rätta behöfver icke frukta lagen. Jag är viss om, att de ideella föreningar, som ha sina stadgar antagna, kunna äfven existera utan inregistrering, om de blott fortsätta på samma lojala och samhällsnyttiga sätt som hittills, och detta utan att få något ondt af denna lag.

Det betonades också af den förste ärade talaren med mycken skärpa, att föreningarna själfva alls icke ville höra talas om en sådan lag som denna. Ja, när jag hörde detta, tyckte jag nog, att det var en sak att tänka på, men man får väl äfven å andra sidan komma ihåg, att föreningarna dock blott äro en part i samhället och att dessa föreningar hvar och en på sitt område ha blifvit en stor makt, hvarför staten äfven anser, att de, liksom de enskilda samhällsindividerna, måste underkasta sig vissa regler och former. Man måste väl böja sig för detta, och man får väl icke endast taga hänsyn till hvad den ena parten vill. Det är väl så kanske med litet hvar här, att man möjligen skulle vilja lefva något friare i många stycken, än man kanske får till följd af de lagar som existera, men man måste ju böja sig för hvad som är gagneligt och nyttigt. Jag tror för öfrigt, att de lojala här i vårt land icke behöfva komma i konflikt med de lagar, som vi ha eller komma att antaga.

Jag håller således före, att detta förslag nu bör antagas. Det är ju ganska svårt att kunna förutse hvad vi skulle kunna få i stället, därest reservanternas förslag antages. Där har ju icke — såsom här blifvit framhållet — angifvits, hurudant ett blifvande förslag skall vara. Detta är ju att hålla porten ständigt öppen, ty då ett förslag nästa gång framkommer, kan man ju säga, att det icke är sådant, som man tänkt sig, att det skulle vara. Skall man besluta en skrifvelse, bör man väl någorlunda angifva, hurudant det förslag bör vara som man önskar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Petersson* i Dänningelanda.

Herr *Blomberg*: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att få säga några få ord rörande det föreliggande förslaget, då ju den diskussion, som här förts, redan synes angifvit kammarens ställning till detta lagförslag. Särskildt herr *Widén* gaf ock i sitt anförande starka och goda skäl för att detsamma icke borde antagas. Jag ansåg mig likväl böra begära ordet, då herr justitieministern citerade några ord ur en motion, som han uppgaf vara afgifven af herr *Sven Persson*, men hvilken undertecknad är framställare af.

Jag vill då nämna, att hvad de exempel beträffar, som jag i denna min motion tillät mig anförä, framställa de saken så, som den i allmänhet ter sig inom föreningarna, och med det tillvägagångssätt, som föreningarna hittills använt, har icke några som helst vådor yppat sig. Jag skall alldeles särskildt be att få framhålla en sak. I det nu föreliggande lagförslagets 54 paragraf säges, att en ändring af en förnings eller en organisations stadgar icke kan ske med mindre, än att

frågan därom varit före på två sammanträden och på det sista godkända med minst två tredjedels majoritet. Enligt det ursprungliga kommittéförslaget var icke detta nödvändigt, utan där medgafs, att en förenings eller organisations stadgar skulle kunna fastslås och ändras äfven på annat sätt; bestämmelsen var icke tvingande.

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Jag ber äfven att få något understryka en del af de synpunkter, som här framkommit. Jag vill då först erinra om, att föreningsväsendet i vår tid ju tagit mycket stor omfattning, såsom äfven herr Widén här förut framhållit. Jag tror, att verkningarna af detta förslag, därest det blir upphöjdt till lag, i själfva verket skulle vara ganska oöfverskådliga. Det är icke godt att i detta ögonblick säga, hvad det skall ha för verkan på vårt föreningsväsende, annat än att denna verkan, enligt min uppfattning, icke kommer att blifva en god sådan. Alldeles visst och säkert är, att de hundratusentals medborgare i vårt land, som syssla med föreningar och tillhöra sådana, skola till följd af denna lag, om den genomföres, röna många svårigheter och många motigheter i denna sin verksamhet. Det har blifvit sagdt här förut, och jag ber att få understryka det, att kontakten med och kännedomen om detta föreningsväsende, som är så skiftande och af så många olika slag och som nu denna lag skulle rama in, icke synas ha varit till finnandes vid förslaget uppgörande, eller i hvarje fall har man, efter mitt förmenande, icke tagit någon eller åtminstone icke tillräcklig hänsyn därtill.

Vidare skulle jag vilja betona, hvad som här blifvit uttaladt i reservationen, nämligen att det vid föreningslagstiftning är alldeles oriktigt att anlägga de synpunkter, som man anlägger vid bolagslagstiftning. Bolagsväsende och föreningsväsende äro ju två himmelsvidt skilda saker, och det är ganska tydligt, att om man i fråga om föreningsväsendet anlägger de synpunkter, som böra tillämpas, när det gäller bolagslagstiftning, måste resultatet däraf blifva högst olyckligt för det förra. Men nu är det ju så, att det föreliggande lagförslaget i stora stycken just har bolagslagstiftningen till förebild.

Jag vågar vidare, trots herr justitieministerns uttalande, förklara, att det föreliggande lagförslaget är svårförstådt. Det må så vara, att det är lättfatligt för jurister och dem, som äro lagkunniga, men för de hundratusentals medborgare ute i landet, som skulle träffas af denna lag, tror jag icke, att den skall te sig så, utan tvärtom såsom mycket svår att förstå. Jag kan icke fatta, hur det kommer att gå för arbetarna ute i bygderna, om denna lag kommer till stånd, att utan hjälp af jurister kunna sköta sina föreningar. Det skulle, såsom det yttrades häromdagen från talarstolen här i kammaren i ett annat sammanhang, blifva så att våra föreningar skulle hvarken kunna födas, lefva eller dö utan juristers hjälp. Men vi ha ju hitintills i vårt föreningsväsen i allmänhet kunnat reda oss sådan hjälp förutan, utan att, såsom jag tror, däraf uppstått några vådor, och då borde det väl också kunna gå att så anordna saken, att man kan göra det äfven hädanefter.

Det är min uppfattning, att den sociala trefnaden i landet ingalunda skulle ökas, utan tvärtom minskas, ifall detta förslag blefve lag och vi sålunda finge alla dessa både små och stora stötestenar som

Lag om för- denna lags bestämmelser, enligt min mening, lägga i vägen för vårt
 eningar m. m. föreningsväsendes fortvaro. Jag tror, att detta förslag skulle komma
 (Forts.) att i väsentlig mån hindra föreningsväsendet, som dock, man må säga
 hvad man vill, gjort så mycket för att höja vårt folk och föra det
 framåt.

Jag ber, herr talman, att få instämna i det yrkande, som här
 förut framstälts om afslag å ifrågavarande förslag.

Med herr Blomberg instämde herrar *Branting, Lindqvist, Söderberg* i Stockholm, *Johansson* i Stockholm, *Tengdahl, Persson* i Stockholm, *Hasselquist, Lindblad, Strömberg, Berg* i Munkfors, *Carlsson* i Malmberget, *Kristensson, Thorsson, Lindberg, Waldén* och *Larsson* i Västerås.

Herr Räf: Herr talman! Jag ber att få yttra några ord i den föreliggande frågan från rent principiell synpunkt angående just de ideella föreningarna, som af alla de nu ifrågavarande föreningarna synas vara de svåraste att klarera. Jag vill nämna, att jag under de senaste 30 åren varit ordförande i en hel del missionsföreningar, från de mest enkla och primitiva ute på landsbygden till större och mera betydande i större samhällen, men jag kan aldrig minnas något fall under denna min verksamhet, där vi icke skulle ha kunnat reda oss med detta lagförslag, om det hade ifrågakommit att tillämpa detsamma. Jag har under 20 eller nu nära 25 års tid varit styrelsemedlem i en af våra större missionsföreningar, som omfattar hela Småland, d. v. s. både Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län, samt därjämte en stor del af Östergötlands och Skaraborgs län och som sträcker sina verkningar ända upp till Värmlands län, och jag kan icke minnas att vi där i något fall varit i den situation, att vi icke skulle ha kunnat reda oss med en sådan lag som den här föreslagna. Vidare ber jag att få säga beträffande dessa föreningar, som äro iurangerade i denna stora missionsförening, att det bereder oss ständigt en mycket stor svårighet, att dessa missionsföreningar icke äro inregistrerade. Vi ha både genom cirkulär, tidningsartiklar, föredrag o. d. sökt intressera dessa missionsföreningar för att verkligen låta infasta sina fastigheter. Om nu detta lagförslag blir antaget, hoppas jag äfven, att vi skola blifva hjälpta i det afseendet, i det att missionsföreningarna då kunna låta inregistrera sig och sedan infasta sina fastigheter. Jag tror därför, att det för denna stora missionsförening skulle vara af mycket stor och välgörande betydelse, om detta lagförslag blir lag. Jag förmenar alltså, att det för dessa missionsföreningar verkligen förefinnes ett stort behof af lagen i fråga.

Jag ber vidare att få omnämna, att jag samtalat med Svenska missionsförbundets och Evangeliska fosterlandsstiftelsens allra främsta män, och hvad den förra sammanslutningen, Svenska missionsförbundet, angår, har ju herr Byström här uppläst några rader från lektor Waldenström. Men herr Byström och jag tyckas läsa med något olika betoning, och därför ber jag att få läsa upp ungefär samma rader. Herr Byström sade, att herr Waldenström icke uttryckt sig så klart, tydligt och starkt, som han i allmänhet brukar göra. Jag vet icke,

hur herr Waldenström skulle kunna uttrycka sig starkare, än han här gör. Han säger i midten af ifrågavarande uppsats: »Men enligt min mening vore det en stor skada, om förslaget skulle afslås» — det nu föreliggande förslaget — och sedan på slutet säger han något, som herr Byström för öfver litet med hartassen, men hvilket jag skall be att få läsa upp med den betoning, som jag tror ligga i dessa ord: »Fördenskull anser jag, jag upprepar det igen, att det vore stor skada, om förslaget skulle falla». Det är att märka, att lektor Waldenström här ser saken från missionssynpunkt. Hvad Evangeliska fosterlandsstiftelsen beträffar, sade man mig där, att det vore synnerligen välbehöfligt just för missionsföreningarna, om detta lagförslag upphöjdes till lag. Vi gjorde försök — sades det — för något år sedan att få infasta de och de fastigheterna, men det lyckades icke för oss; om detta lagförslag däremot antages, ha vi endast att låta inregistrera oss och därmed äro vi berättigade att infasta fastigheterna. Från båda dessa stora missionssällskap var det således icke annat än gynnsamma omdömen om detta lagförslag.

Nu har man äfven varit mycket bekymrad för nykterhetsföreningarnas vidkommande, och det gläder mig verkligen, att det i afton här råder så stort bekymmer för både missionsföreningarna och nykterhetsföreningarna — det är icke alltid, som det är fallet. Jag ber att få nämna, att jag i ungefär 20 års tid varit ordförande för en ganska stor, hela länet omfattande nykterhetsorganisation med några hundratal af nykterhetsföreningar ute i orterna, men under hela den tiden har det aldrig uppstått en sådan situation, där denna lag, som nu föreslås, skulle ha erbjudit några svårigheter. Vidare vill jag erinra om, att det allra största antalet dylika föreningar aldrig någonsin behöfver låta inregistrera sig, ty man bör komma ihåg, att med de vanliga nykterhetsföreningarna förhåller det sig så, att ett visst antal personer, en hundra eller ett par hundra stycken, har slagit sig tillsammans och bildat en förening utan att ha något annat än kassa för de löpande utgifterna. Det är endast templarna och godtemplarna i de större samhällena, som måhända ha föreningshus eller annan egendom, men något sådant gäller icke om de vanliga nykterhetsföreningarna, om hvilka vi i allmänhet tala. Jag kan icke tänka mig, att det skulle vara så mycket svårare för det sällskap, som herr Byström representerar, nämligen baptisterna, än för öfriga kristligt intresserade i vårt land att inregistrera sina föreningar, och jag kan icke heller tänka mig, att templarna och godtemplarna skulle ha så små resurser, att icke de också skulle kunna låta inregistrera sig, om så behöfves, särskildt om de tilläfventyrs ha något föreningshus.

Nu säger man vidare, att detta förslag är så vidlyftigt. Ja, därom vill jag för det första säga, att det är alldeles märkvärdigt, hvad man kan finna sådant vidlyftigt, som alls icke är så synnerligen vidlyftigt, blott man lägger den synvinkeln därpå, som behöfs. Vi antaga ju här i kammaren gång på gång förslag, som verkligen äro mycket vidlyftiga, men de blifva ju så enkla, bara man vill det. På tal om förslaget vidlyftighet vill jag erinra om, att herr Waldenström just i den här i afton citerade artikeln säger, att det är lätt att komma ifrån vidlyftigheten i lagen. Man behöfver endast göra det utdrag ur för-

Lag om för-
eningar m. m.
(Forts.)

Log om för-
eningar m. m.
(Forts.)

eningslagarna, som behöfves för missionsföreningarnas räkning, och han sade, att han skulle låta ombesörja, att ett sådant utdrag snarast möjligt blefve gjordt och att detta sedan kunde skickas ut till de respektive missionsföreningarna i landet. Icke är det väl så märkvärdigt för en skicklig jurist att ur detta förslag draga ut hvad som rör de ideella föreningarna, och icke behöfs det väl någon så vidlyftig volym för att kunna inrymma det. Detta utdrag ur föreningslagen kan ju intagas i en årsberättelse från Svenska missionsförbundet eller Evangeliska fosterlandsstiftelsen eller kanske i en almanacka, som utkommer nästa år. Så inte är det något så märkvärdigt, om man bara vill; men vill man inte, då är ju allting omöjligt.

Om vi nu försöka att en smula sätta oss in i det föreliggande lagförslaget och inte bara röra oss med allmänna talesätt utan verkligen se efter, hvad lagförslaget innehåller med afseende å dessa ideella föreningar, så står t. ex. i 3 §, att ideella föreningar icke böra drifva handel af en viss egenskap. Inte är det så konstigt att läsa ut det.

I 5 § står, att det skall vara minst 5 medlemmar i en förening, för att denna skall kunna inregistreras. Nog är det behöfligt att det säges.

I 6 § säges, huru det skall gå till vid föreningsinregistrering, att ansökningen om registreringen skall göras af föreningens styrelse, samt hvad som i denna ansökning skall uppgifvas. Är det inte bra att hafva en sådan ledning, är det inte bra att dessa enkla män på landet — jag tror nu icke, att de äro så enkla, som vissa af herrarna föreställa sig — hafva en ledning att gå efter?

I 9 § står taladt om, hvad stadgarna för en ideell förening skola innefatta. Är det inte bra att veta, hvad man skall sätta in i stadgarna, och hvad man icke skall inrymma i dem? Jag skall säga herrarna, att man kan fundera och fundera länge på den saken; och den, som varit med i föreningslifvet i många år, vet hvad det kan vålla för bekymmer.

I 10 § står, att det måste inrymmas ordet »förening» i firmans beteckning. Detta kan vara någonting som kan vålla, att man måhända får omforma stadgarna i vissa fall; men inte är det så konstigt att ändra stadgarna. För resten kan det ordet sättas under firman på något sätt, eller också kan man väl få säga det i bestämd form: »föreningen» etc. och foga det framför; så inte är det något märkvärdigt, bara man vill.

Vidare skall det vara förteckning på medlemmarna. Ja, nog hafva vi där hemma i vår missionsförening förteckning på medlemmarna; och skulle det vara någon missionsförening, som iute har det, så är det nödvändigt, att den skaffar sig en sådan. Den kan vara bra för många saker; så jag vet inte, hvarför man för den sakens skull skulle förkasta lagförslaget.

Det står i 14 §, huru man skall söka och vinna utträde ur förening. Jag försäkrar herrarna, att det är en rätt kinkig sak, när man sätter upp stadgar, att få in detta i stadgarna. Men nu vet man, hur det skall gå till. Man bara följer lagen.

Vidare står det i 15 § angifvet, under hvilka förhållanden medlem må uteslutas ur förening. Jag var verkligen litet rädd för 15 §.

Men nu står det tydligt: på de och de grunderna, »så ock eljest på *Lag om församlingar m. m.* grund, som kan vara bestämd i stadgarna». Alltså vet man, hvad som i detta afseende gäller. (Forts.)

Så står det i 16 §, huru det skall gå till i händelse af dödsfall. Är det inte bra att veta det?

I 23 § står, hur det skall gå till vid styrelseval: och så vidare paragraf efter paragraf. Men jag vill icke upptaga tiden därmed. Om jag ville fortsätta, så skulle herrarna finna, att det alltsammans är sådant, som är bra att veta; och, som sagdt, bara man vill, så är det inte alls så farligt, som man velat låta påskina.

Så var det någon, som beklagade sig öfver att det stod insatt här någonstädes, hur det skall gå till vid likvidation. Nu vill jag först och främst säga, att jag aldrig har varit i någon missionsförening, som behöft likvidera, och inte heller i någon nykterhetsförening, som behöft göra det. Men det *kan* ju tänkas, att någon sådan ideell förening kan behöfva likvidera, och i sådant fall skulle man, utan detta stadgande, få fundera mycket på huru det skulle gå till. Nu behöfver man bara läsa stadgarna, för att veta huru det skall förfaras vid likvidation t. ex. af en missions- eller nykterhetsförening.

Nu stötte det mig verkligen, att det i 100 § står, att det skall vara från och med 5 till och med 500 kronors böter, i fall man vägrar att göra vissa saker eller kanske rent af glömmar att göra vissa saker. I afseende härå sade dock herr justitieministern: stryk bort »från och med 5 till och med 500 kronor». Men jag vill säga, hvarför inte i stället sätta »från och med 5 till och med 25 kronor»? Ty det bör väl vara någon påföljd, ifall man bryter mot dessa stadgar. Men 5—500 kronor tycker jag är för mycket, ty då skulle man lätt kunna råka illa ut, äfven om man inte rår för det.

När jag nu ser på alla de fördelar, som detta lagförslag innebär, så kan jag omöjliggen föreställa mig annat, än att denna föreningslag skulle gifva missionsföreningarna och nykterhetsföreningarna en betydlig stadga och blifva dem till nytta icke blott utåt utan äfven inåt. Dessutom vill jag också till sist erinra om, att under de allvarliga förhållanden, som föranledt detta lagförslags framläggande för den nuvarande Riksdagen, det synes mig, att äfven om det verkligen i något afseende skulle vara en uppoffring för missions- och nykterhetsvännerna att antaga detta lagförslag, de dock, såsom lektor Waldenström sade, borde, med hänsyn till den allvarliga situation, i hvilken vi för lidet är befunno oss, och kanske äfven fortfarande befinna oss med hänsyn till vissa andra lagförslag, som med detta stå i samband, vara benägna att offra något litet för att få detta lagförslag antaget.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till 1 §.

Herr Olsson i See: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af borgmästare Lindhagen, att han ej visste, hvarifrån de siffror kommit, som lagutskottets vice ordförande framdrog; och jag gjorde detta af den anledningen, att jag varit behjälplig till att få fram statistiken i fråga. Jag har nämligen hört mig för hos de olika religiösa samfunden, nykterhetsorganisatio-

Lag om föreningarna, m. fl. sammanslutningar och därvid kommit till den ungefärliga siffra, som förut är angifven.

(Forts)

Världsgoodtemplarföreningarna uppgå till ett antal af	3,500
blåbandsföreningarna till	1,500
nationalgoodtemplarordens föreningar till omkring	800
templarordens till omkring	1,500
verdandistlogerna till omkring	300
samt hvita bandets föreningar till omkring	50
Således sammanlagdt omkring	7,650

nykterhetsföreningar.

Missionsförbundets föreningar hafva utgjort	1,283
evangeliska fosterlandsstiftelsens föreningar omkring	1,000
baptisternas omkring	600
metodisternas omkring	125
Summa religiösa föreningar	3,008

Frälsningsarméns kärer å 79 olika platser, där den har ständigt verksamhet, vare sig religiös eller social, uppgå till ett antal af

712

Summa omkring 11,370

föreningar af religiös eller nykterhetskaraktär.

Därjämte har folkförbundet omkring 300 afdelningar, och arbetarförbundet 122; och så veta vi, att fackföreningarna komma upp till åtskilliga tusental, hvartill slutligen komma skytteföreningarna. Om dessa senares antal har jag icke kunnat få någon uppgift, men det torde också vara åtskilliga tusental. Totalsiffran för de ideella föreningarna i vårt land torde alltså nog uppgå till de 15,000, som herr Widén angaf.

Hvad min ställning till själfva sakfrågan angår, så har jag ju angifvit den, då jag instämde med herr Widén. Jag står nämligen på den ståndpunkten, att jag icke kan acceptera det föreliggande lagförslaget, men däremot icke vill motsätta mig en lagstiftning äfven för ideella föreningar. Men enligt min åsikt kunna vi mycket väl reda oss och få den fasthet både utåt och inåt, som kan vara erforderlig, genom en enklare lagstiftning än den nu framlagda; och särskildt vill jag yrka på, att vi få en särskild lag för ideella föreningar och en särskild för ekonomiska föreningar.

Vi hafva ju redan hört, hvilka åtgärder vi skulle få lof att vidtaga, om vi skulle få denna gemensamma lag. Alldeles detsamma yttrade jag i lagutskottet, då jag en dag hade tillfälle att där deltaga i behandlingen af denna fråga, nämligen att, skulle vi få denna lag, så måste vi vidtala en person, som gör ett utdrag af densamma, särskildt i hvad angår de ideella föreningarna. Det har lektor Waldenström ju också uttalat samt tänkt sig, att man skulle utgifva en handbok, där vi hade de paragrafer, som röra de ideella föreningarna, jämte förklaringar därtill. Hvarför kunde vi då inte från början från den lagstiftande myndigheten få en särskild lag om ideella föreningar?

Den föregående ärade talaren sade, att nog kunna missionsföreningarna reda sig med den här föreslagna lagen. Han hade varit

ordförande i många missionsföreningar, och dessa skulle säkert kunna reda sig bra med lagen. Men det är nog icke alla föreningsordförande, som äro så kloka som herr Räf. Jag för min del hoppas också, att jag i min egenskap af ordförande i både missionsförening och nykterhetsförening — ja till och med i 2 nykterhetsföreningar, ty det är en mera lokal och en större sammanslutning — kanske skulle kunna reda mig med det här. Men nog är det bättre, om man får en enklare lag, som icke tager så mycken tid i anspråk för den, som skall sköta sitt föreningsuppdrag som en bisyssla jämte det arbete, som han får utföra för sin utkomst.

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Det är härvidlag särskildt en omständighet, som jag kommit att tänka på, då jag suttit i lagutskottet och hört på diskussionen där, och som nog skulle framkalla svårigheter både här och hvar. Det är ju nämligen så, enligt förslaget, att om en föreningsordförande eller kassaförvaltare eller sekreterare icke har sin kassabok eller sitt protokoll färdiga inom en viss tid, då de skola vara klara, så kan han, om någon kommer och vill se på det, fällas till ansvar. Jag vill ej säga, att sådan underlåtenhet alltid skett af glömska; det kan ibland vara omständigheter som göra, att det blir svårt att få sakerna färdiga inom föreskrifven tid. Hvarför skall för öfrigt, t. ex. i den missionsförening som jag tillhör, protokollet vara färdigt just inom 14 dagar, då vi i regel aldrig justera protokollet förr än efter en månad, nämligen vid följande sammanträde? Det skulle kunna vara många andra detaljmärkningar att göra mot det föreliggande förslaget; men jag vill icke upptaga kammarens tid därmed.

Den föregående ärade talaren omnämnde ju också, att han hört sig för med missionsförbundets och evangeliska fosterlandsstiftelsens män, och att dessa sagt, att de skulle reda sig med förslaget. Ja, det tror jag nog, när han talar med de *framstående* männen. Men det är just folkets breda lager, som skola reda sig med detta, det är enfaldiga människor, som skola reda sig med dessa lagbestämmelser både i fråga om att utlysa sammanträden, föra protokoll och det ena med det andra; och det är därför som det bör vara så lättfattligt och enkelt och lätt öfverskådligt som möjligt. Herr statsradet och chefen för justitiedepartementet har ju i sitt uttalande till statsrådsprotokollet omnämnt, att laginnehållet blir bättre öfverskådligt genom att sammanföra dessa bada föreningslagar i *en* lag. Jag kan icke se annat än att det därigenom blir svarare att öfverskåda. Det är ju gifvetvis mycket lättare att öfverskåda hvad jag skall skåda, när jag blott har detta att se på, än när jag skall se både på det och på något annat. Så förefaller det åtminstone mig.

Hvad beträffar bestämmelserna om ansvar, som är satt till 5—500 kronors böter i vissa fall, så hafva vi hört, hurusom äfven den föregående ärade talaren anført detta som en svårighet. Han ansåg nämligen, att detta vore för strängt, och ville, att man i stället skulle sätta detta bötesansvar till 5—25 kronor. Det skulle jag nog också vilja vara med om och anse för lämpligt, om det här gällde blott ideella föreningar. Men jag tror, att det är nödvändigt att gå upp till 500 kronor, när det gäller stora ekonomiska föreningar, som kanske röra sig med stora allärer och stora penningsummor. För sådana

Lag om för-
enningar m. m.
(Forts.)

föreningar kan man behöfva strängare ansvarsbestämmelser; men här se vi återigen en af olägenheterna af att ekonomiska och ideella föreningar blifvit sammanförda i en gemensam lag.

Det yttrades också för en stund sedan, att nykterhetsföreningarna i allmänhet icke ägde fastigheter och därför ej kommo in under ifrågasvarande lag. Men i min grannsocken finnes det ej mindre än 5 lokaler, som nykterhetsföreningar äga; och efter mitt förmenande är det samma förhållande på flera ställen.

Det nämndes äfven att såväl evangeliska fosterlandsstiftelsen som missionsförbundet skulle vara belättna med denna lag. Jag har i afton strax före detta sammanträde talat med en af fosterlandsstiftelsens främsta män, af hvilken jag fått de sifferuppgifter, jag angifvit. Denne frågade mig: »Skola vi egentligen behöfva underordna oss den här lagen?» — »Jo», svarade jag, »för så vidt föreningarna ha egna lokaler, hvilket ju ofta är fallet». — »Ja då få vi väl», medgaf han, »underordna oss lagen».

Hvad beträffar det tillägg, lagutskottet gjort angående de unga och deras rösträtt, kan det tåla vid att allvarsamt tänka på den saken. Det kan finnas nykterhetsföreningar, som måhända till stor del bestå af unga, och om dessa ej skulle få rösträtt, skulle det kunna uppstå ett fåtalsvälde, som kanhända icke vore nyttigt för de unga och lifskraftiga. Det kan möjligen behöfvas några bestämmelser, några garantier i visst afseende, men en sådan garanti, som här är gjord, tror jag är alldeles olämplig. Vid viktigare besluts fattande får det ju lof att vara kvalificerad majoritet, och det är bra nog garanti det, mina herrar. Emellertid finnes det inom evangeliska fosterlandsstiftelsen en sammanslutning, som kallas »de ungas förbund», och antalet sådana föreningar är visst omkring 400. »Dessa föreningar», menade jag, »kunna väl icke behöfva inregistreras, ty de ha väl ingen fast egendom.» — »Jo, många af dessa föreningar ha egna lokaler», svarades mig. Dessa föreningar kunna bestå till större delen af ungdomar omkring 20 år, och det blefve då ett litet fåtal som hade att bestämma öfver och registrera föreningen, ifall man skulle vidtaga den operationen att skära bort dessa unga och fri-ska skott, till hvilka man sätter sitt framtida hopp i föreningsverksamheten.

Därjämte vill jag anföra det, att om den här lagen infördes, torde det vara en hel del föreningar, som icke skola låta inregistrera sig och därför komma i en sämre ställning än de hittills varit. Det torde också vara en sak att tänka på, men som jag redan från början anfört, vill jag icke motsätta mig en lagstiftning, men hvilken lagstiftning vi än få, kan det bli åtskilligt svårare, än om vi ingen haft; man måste dock gifvetvis underkasta sig något, dock icke en sådan vidlyftighet, som det nu föreliggande förslaget innehåller. Lätom oss tänka på den stora apparat man måste sätta i gång. Det heter bland annat i § 6, att ansökan om föreningens registrering skall göras af dess styrelse och att i denna ansökan skall uppgifvas bland annat styrelseledamöternas namn äfvensom nationalitet och hemvist. Ja, det anser jag icke olämpligt; vidare skola stadgar vidfogas, detta är nödvändigt. Men vid hvarje tillfälle då ändring sker i styrelsens sammansättning, skall detta inregistreras. För hvarje år kunna styrel-

sernas sammansättning ändras inom ett tiotusental föreningar, för hvarje år skall denna registrering äga rum hela landet rundt. Det tycker jag är en onödig apparat. Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Det kunde vara åtskilliga andra detaljmärkningar att göra, men jag vill icke uppehålla mig längre härvid utan ber att fortfarande få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Meurling: Herr talman: Jag begärde ordet med anledning af hvad som uttalades af en talare på stockholmsbänken, som gjorde sig till tolk för de religiösa föreningarna.

Jag är till en del förekommen af en föregående talare. Det synes mig emellertid, som om de anmärkningar, hvilka gjorts mot det föreliggande förslaget, i hufvudsak vederlades genom de ord, som talaren själf uppläste och som äro skrifna af en af de förnämsta målsmännen för de religiösa föreningarna i vårt land. Talaren sade visserligen, att det var ett *matt* uttalande, men utom hvad vi förut hört anföras ur det upplästa, antecknade jag för mig, att äfven i samma uppsats förekommo orden: »Besvärligheterna, som lagen medför, äro ingenting att tala om i jämförelse med nyttan af reda och klarhet i de kristliga föreningarnas borgerliga ställning». Om detta skall kallas ett *matt* uttalande, vet jag icke, hvilka anspråk man ställer på ett uttalande, som *icke* är *matt*.

Det har talats om, att reglerna, som här äro framställda, skulle vara så svåra och krångliga att efterlefva, så att man till och med skulle behöfva anlita jurister för att kunna reda sig med dem. Vi skola väl icke ha så låga föreställningar om folkskoleväsendets utveckling i vårt land, att man behöfver tro, att de här framställda reglerna skulle vara sådana, att man behöfver anlita jurister för att reda sig med dem. Vi ha snarlika regler för sjukkassor, som äro inregistrerade, och man reder sig nog i allmänhet med dem utan att behöfva anlita jurister. Faktum är emellertid, att mycket obehag och mycket trassel vållats de religiösa föreningarna just till följd af de oordnade förhållanden, med hvilka deras medlemmar låtit sig nöja, och det är därför vi verkligen behöfva en impuls till bättre förhållanden i det stycket.

Om nu en lag gifves oss, som bidrager därtill och som lämnar, såsom förut nämnts, en god ledning för ordnande af de förhållanden, som behöfva reda, är det ju tacknämligt, att vi få en sådan. Och om det skulle befinnas, att den här föreslagna lagen skulle ha en eller annan brist, som kunde behöfva afhjälpas, finnes ju den utvägen, att sedan få den bristen afhulpen. Det är ju i alla fall en förmån att ha en lag för sådana föreningar, hvarom här är fråga, och då borde man icke behöfva sakna den förmånen, därför att möjligen en eller annan brist kan behöfva afhjälpas i den föreslagna lagen.

Jag vet också, att det finnes andra ideella föreningar utom dessa religiösa, som känt saknaden af en lag för dem och längta efter att få en sådan. Om de skulle bli besvikna på det sättet, att den lag, som nu bjudes dem, förkastas, så skulle de känna det smärtsamt. De föreningar, om hvilka jag här talat, äro sådana som verkligen önska att få reda och klarhet i afseende å deras borgerliga ställning. Jag ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Lag om för-
enningar m. m
(Forts.)

Herr vice talmannen, som nu öfvertog ledningen af kammarens förhandlingar, gaf härefter ordet åt

Herr Schotte, som yttrade: Herr vice talman! För att icke förlänga diskussionen skall jag blott yttra några få ord. Jag uttalar därvid min anslutning till de meningar, som här redan kommit till så kraftigt uttryck, nämligen att den princip som ligger till grund för det förevarande lagförslaget, i vissa afseenden är ganska tvifvelaktig.

Föreningsväsendet är, som vi alla veta, nutidens förnämsta arbetsform. Det är tillika en allt för ömtalig planta för att, som en talare här uttryckt det, icke skadas, genom att juridikens döda hand lägges på den. Det går icke an att skära alla föreningar öfver en kam, när det gäller en lagstiftning för dem, det är farligt för deras växt att tvinga dem alla in under en och samma tvångströja. En sådan lagstiftning ger visserligen form, men därför icke innehåll, och den kan därmed också döda i stället för att gifva lif. Jag tror för öfrigt, att det vore lyckligt, om vi kunna komma något ifrån den sträfvan i lagstiftningsväg, som för närvarande råder, nämligen att binda alla möjliga enskilda sträfvan och enskilda föreningar eller andra sammanslutningar i lagbestämda former. Med afseende å lagstiftningen för ideella föreningar är det dessutom — såsom äfven af lagrådet påpekats — af synnerlig vikt, att de former som ifrågasättas bli så lättfattliga som möjligt för menige man. Lagen bör visserligen ge en form för att alla dessa många slag af föreningar skola vinna rättskapacitet. Men denna rättskapacitet är dock icke från samhällets sida någon så utomordenlig och kostbar ädelsten, att den i de föreningar, hvarom här är fråga, eller de ideella, behöfver omges af alla dessa garantier, af alla dessa förut-sättningar i den ena och den andra riktningen.

Frågan om den snart till afgörande föreliggande sjukasselagstiftningen och dess samband med förevarande föreningslagstiftning berödes med några ord af den föregående talaren. Da jag deltog i den förberedande beredningen af sjukasselagfrågan, må jag bekänna, att jag fruktade, att de många föreningsrättsbestämmelser i sjukasselagen, hvilka ansågos böra bringas i öfverensstämmelse med nu ifrågavarande lagförslags stadganden, kunde bli till ganska stort besvär för sjukasselagfolket. Men det är dock mellan de bägge lagarna en riktig och betydelsefull skillnad, den nämligen, att sjukasselagarna äro en institution, som tages så att säga direkt i samhällets tjänst och som genom högst betydande anslag särskildt vårdas och utvecklas. Därmed kan man naturligtvis med afseende å dessa föreningar ställa helt och hållet andra anspråk på byggnad och utformning, än man rimligen bör göra på de många slagen af enkla ideella föreningar.

Herr justitieministern yttrade, att han fann det af reservanterna framlagda skrivelseförslaget oklart. Men det kan väl icke rimligen begäras, att reservanterna skulle framlagt ett mer skisseradt lagförslag. Jag tror, att de allmänna synpunkter, som kommit till uttryck här under den diskussion, som förts i kammaren, kunna gifva herr justitieministern någon ledning vid det fortsatta lagstiftningsarbetet, han tilläfventyrs kommer att få egna denna fråga; och behöfves något därutöver, så torde det kunna anbefallas, att låta föreliggande förslag granskas af skärskilda sakkunniga på föreningslifvets olika områden,

hvarigenom dessa sakkunniga skulle få tillfälle att göra de invändningar mot det föreliggande lagförslaget, hvartill fog kan finnas och finna enklare former i allmänhet. *Lag om föreningar m. m.*

(Forts.)

När vi debatterade aktiebolagslagen här i kammaren och herr justitieministern anbefalle dess antagande, yttrade han också på invändning att aktiebolagslagen vore för tung och ohandterlig för småbolagen, att för dessa mindre ekonomiska sammanslutningar hade vi ju föreningslagen. Jag tror dock, att, när man ser på den lagen, det icke blir stort bättre för dessa smärre ekonomiska sammanslutningar att inordna sig under den här föreningslagen och jag undrar, om ej lagen jämväl med afseende å de ekonomiska föreningarna kan förenklas.

Af intresse synes mig vara att utreda, huruvida icke någon annan form för att tillerkänna ideella föreningar rättskapacitet kunde ifrågasättas än den registrering, hvarom här är fråga. Det skulle dessutom utan tvivel försorsaka vederbörande lokala registreringsmyndigheter ganska stort besvär, att, såsom här är förslaget, registrera alla små stadgeändringar och förändringar i styrelsernas sammansättning m. m. dylikt. Enligt en uppgift, som lämnats, skulle antalet föreningar af ifrågavarande slag i vårt land uppgå till omkring 15,000. Jag vet icke, om siffran är exakt, och den föregående talaren har ansett den blott ungefärlig. Skall då detta registeringsuppdrag läggas på de lokala länsmyndigheterna, så föreställer jag mig, att från deras sida anspråk komma att framställas på en afsevärd ökning i deras arbetskraft, på det de må kunna på ett tillfredsställande sätt och inom rimlig tid medhinna allt det registreringsarbete, som sålunda skulle till dem öfverlämnas.

En talare på göteborgs och bohusbänken framkastade den förmodan, att det var en parlamentarisk synpunkt, som lades på denna fråga. Jag tror för min del, att den synpunkten är alldeles främmande för dem, som förut yttrat sig mot regeringsförslaget; och man har anledning till ett sådant påstående, då man vet, att hufvudtalaren mot detta förslag, lagutskottets ärade vice ordförande, icke tillhör något af Riksdagens partier. Här är icke heller fråga om, huruvida en lag om ideella föreningar öfver hufvud skall komma till stånd eller icke, ty alla, eller åtminstone de flesta af oss, torde väl vara ense om, att en del lagbestämmelser på detta område äro både nyttiga och behöfliga, utan det är fråga om, huruvida den lag, som här föreslås, är praktisk, lämplig och lagd på sådant sätt, att den anpassar sig efter olika förenings behof. Det anser jag för min del icke vara fallet, och de skäl, som här förut äro framhållna och som framgå af reservanternas utlåtande, bestyrka det.

Herr Räf har här uttalat, att det vore synnerligen lyckligt, om det blefve klart, att missionsföreningarna kunde få lagfart på sina fastigheter. Det medgifver jag också, men den saken har hittills icke mött något hinder, och alldeles gifvet torde vara, att man kan vinna det ändamålet utan att därför antaga en föreningslag med så omfattande bestämmelser som den föreliggande. Det skulle vara till skada, om Riksdagen genom att afslå lagen skulle förklara sig icke vara med på någon lagstiftning på området, men det framgår af herr Widéns med fleras reservation, att de önska, att en lämplig och lätthandterlig lag kommer till stånd, och jag tror, att ett eller kanske ett par års upp-

Lag om förskof med en sådan lagstiftning är utan betydelse för missionsföreningar m. m. garna, som under åtskilliga är tämligen bra redt sig med den bristfälliga lagstiftning som nu förefinnes. Jag är öfvertygad om, att herr Räf kan klara sig med de lagparagrafer, som här föreslås och äfven om det icke finnes några sådana lagparagrafer alls. Men alldeles säkert är, att många föreningar finnas, som icke sitta inne med den erfarenhet och den sakkunskap, som han har på området, och det är för dessa föreningar, besvärligheterna mest måste framträda. Jag tror icke, att folkskolebildningen, ens i Småland, är af den beskaiffenhet, att den gett vederbörande de kunskaper och de anvisningar, som behöfvas för att skrifva stadgar och hjälpa föreningarna att registrera sig i enlighet med den föreliggande lagen. Slutligen yttrade herr Räf några ord om föreningslagens förhållande till aftalslagarna och ville på något sätt ställa dessa frågor i samband med hvarandra. Det torde dock vara för alla bekant, att dessa lagar icke stå i något afvisligt sammanhang med hvarandra, utan att aftalslagsutskottet behandlat och kunnat behandla förslaget till aftalslag utan afseende på föreningslagens tillkomst eller icke. Hvad fackföreningarna beträffar, torde det ju vara allmänt erkänt, att de äro juridiska personer, som sålunda kunna förvärfa rättigheter och ikläda sig skyldigheter, och detta framgår helt säkert ytterligare genom den lagstiftning, som på arbetsaftalets område är framlagd. Jag tror, att detta blott är ett skräm-skott, som icke kan ha någon verkan.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr *Ekman* i Mo gård instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr *Widén*: Blott några ord, de skola icke bli så många. Till en början skall jag be att något få uppehålla mig vid en detalj. Det anmärktes från statsrådsbänken att den kommitté, som utarbetade 1903 års förslag till lag om ideella föreningar, uttalat sig för lämpligheten af en gemensam lag för ekonomiska och ideella föreningar. Härpå har redan en ledamot af kommittén svarat, men det synes mig, som om man skulle kunna gifva ett något fullständigare svar på denna fråga än han i saknad af själfva dokumentet kunde lämna. Jag har nu detta dokument, kommittébetänkandet, här i min hand. Kommittén yttrar, att om det hade förelegat äfven fråga om en ny lag om ekonomiska föreningar, det torde varit lämpligt att utarbeta en gemensam lag, men då den frågan icke förelåg, hade icke kommittén något skäl att söka åstadkomma en gemensam lag. Ett sådant arbete skulle ock, säga kommitterade, kunna medföra åtskilliga svårigheter. Det heter: »Lätteligen skulle genom ett dylikt tillvägagångssätt ettdera slaget af föreningar blifva lidande, i det att för enhets vinnande antingen gällande bestämmelser om ekonomiska föreningar blefve underkastade omarbetning i delar, där sådan eljest icke, åtminstone för närvarande, borde äga rum, eller ock föreningar för ideellt syfte blefve föremål för stadganden, som i en lag, afsedd endast för dylika föreningar, icke skulle ifrågakomma.» Här af visar sig sålunda, att redan denna kommitté, ehuru den icke hade anledning att taga saken i fullständigt

öfvervägande, insett, att sådana svårigheter kunde möta vid en gemensam lagstiftning för ideella och ekonomiska föreningar, som reservanterna framhållit.

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Jag begärde ordet närmast med anledning af den från flera håll framkomma anmärkningen, att jag och mina medreservanter icke gifvit någon utlinjering af innehållet i den lagstiftning, som vi i alla fall tänkt oss. Det synes mig, som om pretentionen på reservanterna, så affattad, är nästan väl stor. Vi framträda icke med anspråk på någon som helst auktoritet, och vi ha aldrig tänkt oss, att man skulle kunna fordra, att vi skulle kunna framlägga ett fullkomligt utlinjeradt förslag — jag menar icke ett lagförslag, ty en sådan fordran vore en orimlighet, utan blott ett i sina principer fullt utlinjeradt yttrande — lika litet ha vi kunnat tilltro oss att utföra något sådant. Jag anser emellertid, att vi verkligen ha gifvit så pass goda antydningar om huru vi tänkt oss, att saken skulle ordnas, att, därest denna vår reservation antages, samt arbetet, såsom jag för min del önskar, tages upp igen, tillräcklig ledning skall vara gifven om den riktning, i hvilken åtminstone Andra kammaren vill föra saken.

För min personliga del har jag i alla de lagstiftningsfrågor, som jag i lagutskottet, under den tid jag tillhört detsamma, varit med om att behandla, alltid yrkat på största enkelhet och på så kortfattade bestämmelser som möjligt. Jag har ock haft det nöjet att deltaga i behandlingen af åtminstone ett lagförslag, där krafven på enkelhet och korthet syntes mig vara i hög grad tillgodosedda, och det var förslaget till den nya lagen om nyttjanderättsaftal, hvilken, så omfattande den var, dock innehöll ett jämförelsevis begränsadt antal paragrafer. Men jag har också behandlat — och dess värre äfven nödgats tillstyrka — lagförslag, där fordringarna på enkelhet icke kunnat anses uppfyllda. Jag anser till exempel icke, att aktiebolagslagen, som jag dock gärna vill ha, är så enkel, som jag skulle önska ha densamma. Men jag vill än en gång framhålla, hvad jag förut påpekat, nämligen att det är en lag, som väsentligen skall tillämpas af jurister, under det att den nu föreliggande lagen är en lag, som skall tillämpas af gemene man. Däri ligger den stora skillnaden, och af det skälet måste lagbestämmelserna här vara med afseende på enkelhet och klarhet och korthet af ett helt annat slag än hvad man nödgas medgifva blifvit förhållandet med sådana lagar som till exempel aktiebolagslagen.

Mina anmärkningar emot lagen inskränka sig emellertid ingalunda därtill, att den är för lång, utan den kommer dessutom enligt mitt förmenande att medföra stora svårigheter vid tillämpningen. När vi i utskottet gingo genom lagförslaget, framställdes såväl från mig som äfven och kanske mera från andra håll anmärkningar än vid den ena paragrafen och än vid den andra: »Detta stadgande kommer att bli gränslöst svårt att rätta sig efter, detta går helt enkelt icke att genomföra.» Man drog fram än det ena slaget af föreningar och än det andra och sade: »Denna bestämmelse är det icke möjligt att tillämpa på dessa föreningar». Härpå svarades gemenligen aldrig någonting, utan majoriteten i utskottet godkände utan vidare paragrafen. Jag vill taga såsom ett litet exempel ett för öfrigt ganska viktigt stadgande. I § 107 heter det, att föreningar, som icke under-

Lag om föreningur m. m.
(Forts.)

kastat sig registrering, icke kunna förvärfva fast egendom eller inför domstol eller annan myndighet göra fordran eller annan rättighet gällande. Det innebär sålunda, att föreningar, som icke låtit registrera sig, visserligen skulle kunna förvärfva en rättighet, såvidt det icke gäller förvärf af fast egendom, men att de icke skulle kunna göra den gällande. Däremot äro de skyldiga att svara, därest mot dem riktas något anspråk. Låtom oss antaga, att en sådan förening blir stämd, processar och vinner samt tillerkännes ersättning för rättegångskostnaderna men motparten icke bryr sig om att betala. Då har en sådan förening, åtminstone såsom jag läser denna paragraf, icke rätt att gå till vederbörande myndighet och göra denna sin rätt exekutivt gällande, utan den står där utan möjlighet att utfä sin rätt. Det är möjligt, att man skulle kunna ur rena förnuftsskäl deducera sig till, att en sådan tolkning är rent af omöjlig, men jag har framdragit denna paragraf såsom exempel på orimligheter, som vi påvisade i lagutskottet, utan att dock få någon ändring.

Öfver hufvud taget måste jag tillstå, att jag en liten smula förvänar mig öfver det sätt, hvarpå detta lagförslag behandlats inom utskottet. Jag talar icke gärna om hvad som tilldragit sig i lagutskottet, för så vidt det icke framgår af de handlingar, som vi ha inför våra ögon: men just af detta betänkande visas, tycker jag, om vi ställa det bredvid Kungl. Maj:ts förslag, med hvilket frejdigt mod lagutskottets majoritet icke allenast tillstyrkt detta förslag, utan tillika ändrat det i sådan riktning, att det skulle ha gjorts alldeles omöjligt, om det icke enligt min mening varit omöjligt förut. Hvad skall man till exempel säga om utskottets sätt att komplett negligera Riksdagens begäran, att konsumtionsföreningar skulle få en viss begränsad rätt att sälja till utomstående, såsom utskottet gjort i det förslag, som nu är föremål för kammarens behandling; eller att med ett slag skriva något, som går så stick i stäf emot de nuvarande formerna för föreningslifvet som att inga personer under 21 år få rösta? Man lämnar icke åt föreningarna själfva att ordna den saken på ett förnuftigt sätt, såsom väl rätt vore, utan genom en paragraf i lagen menar man sig kunna ordna detta spörsmål. Mig synes det vara alldeles orimligt. — Nu säger någon: det kan ni ju förkasta, ni kan ju låta bli att taga det. Ja, men jag vet hvad det vill säga att sammanjämka kamrarnas olika meningar i lagutskottet, mina herrar! Det hjälper inte att då säga: det äro vi ej med om. Så enkelt är det icke. Ty är det fattadt ett för oss olämpligt beslut hos den andra kammaren och det skall bli sammanjämkning, så få vi något, som kanske inte precis är detsamma men så godt som detsamma, om än i något förändrad form.

För min del får jag slutligen säga, att för mig står det förenadt med ett stort ansvar att för alla dessa ideella föreningar af så mångfaldigt skiftande natur stifta en lag, som — jag säger det till trots af det från en del af herrarna gjorda påståendet, att vissa föreningar vilja ha lagen, ett påstående som dock, om man noga ser till, torde bero på, att dessa herrar icke satt sig in i lagförslaget — att stifta en lag, som så väsentligt kommer att nödga föreningarna att lägga om sitt inre lif. Det betänkliga i saken är kanske icke så mycket, att lagen är svår att begripa, fastän den saken äfven är ägnad att inge

farhågor beträffande dess tillämpning, utan den största faran ligger i denna omvandling, som föreningarna skulle nödgas underkasta sig. Jag vågar påstå, att hvarken utskottsmajoriteten, eller de, som här yrkat bifall till lagen, ha klart för sig, hvilka konsekvenser, som ett antagande af denna lag kan medföra. Det är ansvaret för dessa konsekvenser, som jag icke velat taga på mig och som jag icke heller vill att Andra kammaren skall taga på sig, och det är därför, som jag yrkar afslag på lagen.

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af förhandlingarna, yttrade:

Herr Igel: Herr talman! En föregående talare, herr Olsson i Broberg, yttrade, då han hade ordet, att missionsföreningarna och andra ideella föreningar gjort mycket godt under den gångna tiden, och han trodde åtminstone inte att vi skulle komma att få något ondt af denna lag, om den komme till stånd. Men det kan nog bli tu tal om den saken. Om denna lag antages, blir det nog så, att dessa föreningar, som nu hafva rättigheter, förlora dessa, om de icke låta registrera sig; de få då ingen rätt att söka eller kära och icke heller skola de ha rätt att förvärfva fast egendom eller göra några anspråk gällande inför myndigheter. De äro således till den tid, då de bli registrerade, alldeles rättslösa. Om vi tänka oss, att en byggnad tillhörig en förening, som icke blifvit registrerad ännu, skulle brinna ned och för-åkringsbolaget kanske icke skulle vilja betala brandstoden, så skulle föreningen icke ha rätt att söka och på rättslig väg taga ut försäkringsbeloppet, därför att föreningen icke vore registrerad. Genom att denna lag blir antagen, kommer föreningen alltså i en mycket sämre ställning än för närvarande. Nu äga ju föreningarna möjlighet att söka ut sin rätt, att innehafva fast egendom och det ena med det andra. — Det finnes äfven andra områden, där det skulle visa sig, att föreningarna finge det svårt, om denna lag antoges.

Nu har man invändt det, att det är ganska besvärligt att få lagfart. Ja, men icke har det visat sig vara några synnerligt stora omständigheter att få lagfart under nuvarande förhållanden, om jag undantager de år, då vissa domare voro tveksamma, om de kunde lämna lagfart eller icke, något som ju äfven berörts här i afton. Men det är numera en öfvervunnen ståndpunkt; nu råder ingen tvekan i detta afseende, ty om nu en missionsförening eller nykterhetsförening eller annan ideell förening söker lagfart, får den det utan vidare, om den kan visa någorlunda klara papper på att den är organiserad, så att fördenskill anser jag icke det bråskar så synnerligen mycket att få denna lag till stånd.

Hvad sedan beträffar den ärade talarens på smålandsbänken yttrande, att han varit ordförande i så många år både i missions- och nykterhetsföreningar, och att det skulle ha gått så bra, efter hvad jag kunde förstå, och att där icke hade varit någon fuorra på tråden utan hela tiden som han hade haft saken om hand hade det gått som en olja, något som han lämnade många exempel på, så vill jag säga det, att om det gått så bra under den tid han varit ordförande eller hvad

Lag om för- det nu kunde vara, ja då föreligger väl icke, såsom han ville gifva
 eningar m. m. vid handen, någon fara för att uppskjuta antagandet af denna lag,
 (Forts.) tills den kan bli mera acceptabel för dem, som nu ha betänkligheter
 mot att antaga den, förrän den om möjligt kan bli skild från de
 olägenheter den nu har.

En påtaglig olägenhet är utan tvifvel att de ekonomiska föreningarna skola sammankopplas med de ideella, allt är sammanslaget under namn af förening; det måste vara *förening*. Om t. ex. en religiös förening skulle föredraga att få antaga namnet kristen församling eller dylikt, så skall den ju ändå alltid gå under namnet förening.

Jag för min del kan däremot icke se dessa olägenheter, som herrarna här frukta skulle komma att inträda, om vi afsloge denna lag, utan jag anser, att vi mycket väl kunna göra detta. Fördens skull bör man, enligt min åsikt, gå med reservanterna och därigenom ställa i utsikt att någon tid härefter få en annan lag, som är bättre skickad att normera dessa förhållanden. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ersson: Herr talman! Då jag har instämt med herr Widén i hans första anförande och nu blifvit förekommen i hans andra, kan jag fatta mig mycket kort. Jag vill blott meddela några synpunkter, som för mig ha varit medbestämmande, när det gällt att biträda reservationen. Jag har varit med om att skriva på reservationen och begära en lag äfven för de ideella föreningarna, men jag vill att denna reservation skall förstås så, att jag med densamma afsett, att vi böra få fram en lag, som tillåter de rent ideella föreningarna att lefva under samma villkor och förhållanden som hvarje svensk medborgare får göra. Innan kammaren går att fatta sitt beslut angående denna lag, ber jag först att få fästa uppmärksamheten på hvad som står i § 107, hvilken herr Widén uppläste i sitt sista anförande. Där står, att de ideella föreningarna, t. ex. missionsföreningarna, icke ha rätt att förvärfva fastighet, om de icke fått inregistrering. Den rättigheten ha dessa föreningar redan, sådana förhållandena nu äro. Jag har varit med i en sådan förening i 50 år, och vi ha icke haft någon svårighet att skaffa oss fastigheter; det finnes i min hemsocken icke mindre än 5 stycken sådana fastigheter, och de äro lagfarna allesammans, så nog går det an att förvärfva fastigheter, men det har heller icke hittills funnits en sådan lag som den här föreslagna.

Emellertid gaf jag till känna vid den principdebatt, som fördes i lagutskottet, innan vi kommo till bestämmelserna i förslaget, att vi här hade att göra med ett lagförslag, som var mycket svårt att förstå. Jag hade svårt att sätta mig in i alla detaljer, men jag var beredd att taga ett steg till frågans lösning, om än med vissa modifikationer, förutsatt nämligen att vi kunnat få fram en lag, som varit praktisk på detta område, och det tror jag hade kunnat gå med litet god vilja. Men vi hunno icke längre än till § 3 i lagen. Då röstade majoriteten bort det som jag ansåg vara den väsentligaste förbättringen i detta lagförslag, och det var, att de kooperativa föreningarna skulle få rätt att mot kontant betalning sälja till utomstående. Detta ändringsför-

slag blef afslaget vid voteringen med 9 röster mot 6. Efter den voteringen förlorade jag hoppet, att man på basis af det ifrågavarande förslaget skulle kunna få fram en lag, som blefve praktisk och ändamålsenlig för dessa små föreningar. Jag tror icke, att detta hade varit omöjligt, om utskottet gått till sitt arbete med god vilja att åstadkomma det bästa. Utskottet hade naturligtvis bort ändra detta förslag i praktisk riktning, men det gjorde utskottet icke; så som det hade gått med § 3, så gick det hela vägen igenom. Om man framställde ett förslag om ändring i en paragraf, så blef det votering, och vi, som voro i minoritet, kommo aldrig upp till mer än 5 å 6 röster på sin höjd.

Jag sade nyss, att jag hade mycket svårt att sätta mig in i den här lagen. Sedan dess har jag skaffat mig en afhandling af en lärd person, en som skall vara en auktoritet på lagstiftningens område, och jag skall anföra några utdrag ur denna afhandling: »Förarbetena till föreningslagen hafva haft öfver sig något alldeles särskildt af ofullgångna och famlande försök. Sådan lagen föreligger i den kungl. propositionen, har den åter för hvarje fall en ganska bestickande form. Särskildt har härutinnan mycket vunnits, därigenom att, då i tidigare förslag ekonomiska och ideella föreningar i hufvudsak afhandlats hvar för sig, propositionen enligt lagrådets hemställan i största möjliga måtto gjort dem till föremål för gemensamma bestämmelser. Äfven eljest är det lagrådet, som gifvit uppslag till afhjälpan det af en mängd ojämnheter och oegentligheter och det ej blott i form utan äfven i sak. Har det ej skett omedelbart, har det ägt rum genom dess anmärkningar på förslaget till aktiebolag. Liksom redan skedde med 1895 års föreningslag har nämligen det nuvarande lagstiftningsarbetet rörande föreningar från början bedrifvits med aktiebolag i ögnasikte och förty äfven gjort sig till godo rättelserna i det därom handlande förslaget. Trots allt detta finnes dock åtskilligt att anmärka på den svenska propositionen om föreningar, och utfaller en dess jämförelse med exempelvis de tyska lagbestämmelserna i ämnet ej till dess fördel.

Det har sålunda tydligen försökts att åt den inledande begreppsåtskillnaden mellan ekonomiska och ideella föreningar gifva största möjliga klarhet. Försöket, visserligen svårt, kan dock knappast sägas hafva utfallit lyckligt. Men dessutom stämma beteckningarna till synes icke med begreppsbestämningarna och förefalla därför ock misslyckade och vilseledande. Sålunda skall väl sådan en förenings verksamhet, som är förbunden med skyldighet att föra handelsböcker, göra föreningen till ekonomisk, men för öfrigt till denna karaktär höra icke allenast ekonomisk verksamhet utan äfven dess utöfvande i ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. En förening kan sålunda vara ideell, fastän den bedrifver ekonomisk verksamhet. Den är det nämligen, så snart dess ändamål ej är af nyss angifna beskaffenhet». Sedan yttras det vidare längre fram: »Men skriftsättet hänger samman med lagstiftarnas skygga förbehållsamhet i hela denna fråga. En klar inblick i stadgandenas innebörd får man endast genom att studera justitiedepartementets första, för öfrigt ytterst dunkla och tafatta stadgande samt deras motivering af justitieministern och dryftande i lagrådet. Hvad det rör sig om är att icke låta bristande registrering

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

utgöra hinder för att uttaga en förenings förbindelser i dess tillgångar men framtvinga registrering genom att före dess verkställande vägra föreningen rättshjälp. Härvid har man åter tydligen haft sina tankar särskildt riktade på arbetarnas fackföreningar. Under stadgandena döljer sig alltså ett stycke klasslagstiftning. Men just därför må beklagas, att äfven i sin omarbetade form stadgandena ej äro fullt klara, och ej ens blifva det i belysning af stats- och lagrådets förhandlingar». Författaren får själf svara för hvad han skrivit men icke är det underligt, om jag icke begrep detta lagförslag, då en rättslärdd man kunnat fälla ett sådant omdöme som detta.

Med afseende på § 3 säger samme person: »Saknaden af en begränsning i försäljningen till utomstående har synts lagstiftarne hota med en omsättning, som kunde vara af fara för föreningens kreditgifvande leverantörer. Samma fara torde dock föreligga vid kreditförsäljning till en enskild affärsman; och det lär dock nu såsom förut i hufvudsak komma an på leverantören själf att iakttaga varsamhet vid varors utborgande. Kan det föreslagna förbudet i någon måtto påverka sederna till att stäfja kreditförsäljning i minut- och specerihandel, skall det emellertid alltid hafva haft sin nytta. Men eljest kan man nog undra, huruvida icke detsamma innebär ett partitagande i näringskonkurrens och till förmån för den part, som minst förtjänade uppmuntran. Det klagas nog ej utan rätta öfver alla de många mellanhänderna i detaljhandeln och tänkes därvid alldeles särskildt på dem, som tränga sig emellan producenter och afnämare utan annat syfte än att bereda sig högsta möjliga enskilda vinst. Häre mot skulle den kooperativa rörelsen blifva till hjälp och räddning».

Men nu har majoriteten inom utskottet röstat bort denna fördel, som Kungl. Maj:t har skrivit i lagen. När man tänker på detta och tillika besinnar, att denna föreningslag är skriven för de djupa och breda lagren, då förefaller det mig, som om också lagtexten borde vara skriven på de breda folklagrens språk, så att de förstå den — det är icke alla, som ha samma förmåga som herr Räf och kunna berömma sig af sådana uppdrag och förtjänster som han kan, men äfven dessa komma det oaktadt i beröring med denna lag. Jag tycker för min del, att om det varit så, att lagutskottet velat gå till sitt arbete med den uppriktiga önskan att få fram det bästa, så hade det också kunnat gå för sig i denna lag genom att eliminera bort det öfverflödiga och få fram det som varit praktiskt. Men det har icke lyckats. Jag erinrar mig, huru det var under februari och mars månader, huru det då talades och skrefs, ja, man kan säga, att det var alldeles rörande, när det talades om, huru högern i Första kammaren var besjälad af reformvänlighet. Men enligt mitt förmenande hann icke denna reformvänlighet längre än när man kom till 3:e paragrafen i detta förslag. Det erinrar mig starkt om ett bibelspråk, som säger, att »när kvinnan föder barn, hafver hon sorg» etc. Vi torde få höra samma uttalande, när vi komma in på nästa år. Men det förefaller mig, att de som tala så granna fosterländska ord, borde betänka, att det här ej funnits män bakom orden. När det gäller handling, få vi se, huru det går dessa föreningar, dessa rent ideella föreningar, som det nu är fråga om, och som fått fritt utveckla sig till denna dag. Men nu är fråga

om att insnöra dem i ett inregistreringstvång, och det kan ha sina fördelar med sig, såsom redan blifvit framhållet af flera talare och som jag ej vill upprepa. Men att det i detta lagförslag är åtskilligt, som kommer att bli dessa föreningar besvärligt, det är jag fullt öfvertygad om. *Lag om föreningar m. m.*
(Forts.)

När jag tänker på sådana här saker, som intimt beröra vårt svenska folk, så måste jag slå fast, att skall något göras i välgörande syfte, i syfte att upphjälpa vårt folk och att höja dess sedlighet och moral, så skola impulserna härvidlag komma nedifrån. Då skall man ej försöka att lägga tvångströja härfpå utan låta de goda ansatserna fritt utveckla sig. När jag tänker på denna sak, faller i mitt minne en vers, som jag läste för flera år sedan och som jag skall be att få anföra — den är skriven af en stor författare — hans namn har för tillfället fallit ur mitt minne — men det har talats och skrivits om honom mycket på sista tiden på grund af hans fosterländska sinnelag. Han skref så här:

>Lär känna den tjänande anden,
personen, en broder och vän,
Tryck själfva den valkiga handen,
ej blott en penning i den.

Hjälp honom fritt sig förvandla
till en som vill tänka och handla,
se in i hans anlete klart,
men minns hvad du gör, *gör snart.*

Jag menar, att det kunnat vara möjligt att göra något af detta lagförslag, om god vilja funnits. Men som det nu här föreligger och som majoriteten i lagutskottet har skapat till det, så är det rent omöjligt, ja, det har blifvit mycket sämre än Kungl. Maj:ts förslag. Det är därför jag varit med om att yrka afslag å detsamma — det må sedan bli huru det kan. Om det kommer fram ett förslag igen, beror på regeringen och dem som lefva. Men för de ideella föreningarna här går det nu som det gått hittills. De ha icke haft större olägenheter än de kunnat öfvervinna, och så är det väl hädanefter också.

Därför skall jag instämma med herr Widén och yrka afslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets förslag till lydelse af 1 § i föreliggande lagförslag och vidare på afslag såväl å utskottets förslag till lydelse af paragrafen som å nämnda lagförslag i öfrigt; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl lagutskottets förslag till lydelse af 1 § i föreliggande förslag till lag om föreningar som nämnda lagförslag i öfrigt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Lag om för-
eningar m m. af 1 §.
(Forts.)

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets förslag till lydelse

Voteringen utföll med 126 ja mot 82 nej, hvadan kammaren alltså afslagit såväl utskottets förslag till lydelsen af 1 § i föreliggande lagförslag som lagförslaget i öfrigt.

Härefter föredrogs det under B) upptagna *förslaget till lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen*; och yttrade därvid

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Med denna lag förhåller det sig så — likasom med lagarna under mom. C) och D) — att de sammanhånga ej allenast med föreningslagen, som nyss blifvit afslagen utan äfven med andra lagar: hvad lagarna under mom. B) och C) angår med sjukkasselagen, som ännu ej af Riksdagen blifvit pröfvad, och hvad punkt D) beträffar med aktiebolagslagen eller rättare sagdt den lag om ändring i lagen om handelsbolag och enkla bolag, som vidfogats aktiebolagslagen. Det är sålunda nödvändigt, att dessa förslag nu icke förkastas på samma gång som de andra; och jag skall därför be att få anhålla med afseende å punkt B), likasom därefter punkterna C) och D), att de måtte till lagutskottet återremitteras.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt återremittera lagförslaget till utskottet.

Sedan det under C) omförmälda *förslaget till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken* härpå föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Widén, som anförde: Jag skall göra samma yrkande här som vid B).

Vidare yttrades ej. Lagförslaget återförvisades till lagutskottet.

Det under D) upptagna *förslaget till lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämmning den 4 mars 1862* föredrogs härefter; och begärdes äfven nu ordet af

Herr Widén, som yttrade: Samma yrkande skall jag be att få göra äfven här.

Med bifall härtill beslöt kammaren att till utskottet återremittera jämväl ifrågakvarande lagförslag.

Efter föredragning vidare af det under E) upptagna *förslaget till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906* yttrade:

Herr Widén: Herr talman! Med detta förslag förhåller det sig *Lag om föreningar m. m.* däremot icke på samma sätt som med de tre nyss behandlade, utan *(Forts.)* det sammanhänger utslutande med den nu förkastade lagen. Jag skall därför be att få yrka afslag på denna punkt.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet afslag kammaren lagförslaget.

Härefter föredrogs *utskottets hemställan i punkten 1:o*; och anförde därvid

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Ja, såsom herrarne funnit af vår reservation, d. v. s. min och mina medreservanterns, hafva vi yrkat eu skrifvelse till Kungl. Maj:t af det innehåll som i moment 2 af reservationen angifves. Denna skrifvelse är grundad dels på Kungl. Maj:ts proposition och dels ock på herr Byströms i ämnet afgifna motion, i hvilken han anhåller om en sådan skrifvelse. Jag skall icke vidlyftigt inlåta mig på motiveringen till detta skrifvelsförslag, ty vi hafva motiverat det under den föregående öfverläggningen. Vi hafva därunder framlagt skälen för att vi önska en lagstiftning för såväl de ekonomiska som äfven de ideella föreningarna, men särskilda lagar för hvardera och af enklare beskaffenhet samt där det tages mera hänsyn till bestående förhållanden.

Jag skall be att få yrka bifall till vårt skrifvelsförslag, d. v. s. till punkt 2 i vår reservation.

Herr Lindhagen: I denna punkt är det, som min reservation skiljer sig från öfriga reservanterns yrkande, d. v. s. af herr Erssons anförande förefaller det mig snarare som vore han enig med mig än med öfriga reservanter, i hvilkas hemställan han instämt. Våra framställningar skilja sig därutinnan, att de öfriga reservanterna anse, att man bör begära en ny lagstiftning i samma ämne, d. v. s. om att få två skilda lagar, en rörande ekonomiska föreningar och en särskildt rörande ideella föreningar. Någon särskild anvisning hvad en sådan ny lagstiftning skall innehålla, har, såsom justitieministern anmärkte, reservanterna icke kunnat framlägga, utan de ha blott utvecklat saken så, att lagstiftningen bör bli enkel och lättfattlig och öfver hufvud taget kortare än Kungl. Maj:t nu föreslagit.

Emellertid är det en punkt, som denna skrifvelse har gemensam med Kungl. Maj:ts förslag och det är den, som handlar om ideella föreningars skyldighet att låta inregistrera sig. Det finnes visserligen i 107 paragrafen i Kungl. Maj:ts förslag för sådana föreningar lämnadt öppet att icke behöfva inregistrera sig, men, såsom det utvecklats under debatten, är denna befrielse närmast afsedd att medföra ett registrerings-tvång. Dessa icke registrerade föreningar skulle icke få förvärfva fastighet, om de icke blifvit inregistrerade, ehuru det är ett vitalintresse för föreningar liksom för individen att få eget hem. De få väl svara, men de få icke göra gällande sina egna rättigheter. Detta är ett ganska egendomligt stadgande, och man drager däraf, som sagdt, den slutsatsen, att afsikten i själfva verket är att skapa ett registrerings-

Lag om för-
eningar m. m.
(Forts.)

tvång. I den skrifvelse, som, enligt öfriga reservanters förslag, Riksdagen skulle besluta aflåta till Kungl. Maj:t, begäres visserligen en ny lagstiftning äfven för ideella föreningar, grundad på registreringstvång.

Nu vill jag med herr Back Per Ersson instämma däri, att man med skäl kan fråga, hvarför man skall taga från de ideella föreningarna en rättighet, som de redan ha, rättigheten att utan registreringstvång och utan alla de kostnader, som äro förbundna med detta tvång, kära och svara och förvärfva fastigheter jämte annat. Jag tror, att den verkliga utgångspunkten för det beslut, som nyss fattades af Andra kammaren, egentligen var den, att vi icke behöfde inlåta oss på en sådan lagstiftning hvad de ekonomiska föreningarna beträffar, ty det mål, som 1899 års Riksdag ville komma till, det ha vi redan uppnått genom att det otvetydigt blifvit fastslaget, att sådana föreningar äga rättskapacitet. I Norge och Danmark har man icke något registreringstvång för ideella föreningar, utan man anser, att de fortfarande böra lefva sitt fria lif, såsom herr Back Per Ersson nyss utvecklat, då han framhöll, att hvad man framför allt borde undvika var detta registreringstvång. Komma herrarne med en skrifvelse till Kungl. Maj:t och begära en lagstiftning, grundad på registreringstvång för ideella föreningar, ja, då kommer detta att draga med sig en myckenhet paragrafer, och när det kommer till kritan, blir skillnaden kanske icke så stor mellan Kungl. Maj:ts nyss förkastade förslag och det förslag, som herrarne nu igen begära. Detta om de ideella föreningarna.

Hvad åter de ekonomiska föreningarna angår, så finnes för dem redan en lagstiftning. Det är icke visadt, att denna lagstiftning icke är tillräcklig, annat än i två afseenden, som framhöllos vid 1902 och 1905 års riksdagar. Då begärde Riksdagen dels rätt för minoriteten att få inflytande på revisionen och dels rätt för konsumtionsföreningar att handla med utomstående. Men äfven därutöfver har i den af Kungl. Maj:t föreslagna lagstiftningen införts ändringar, afseende att få likhet med aktiebolagslagen, och icke för att bereda dessa föreningar några nya former, som de skulle behöfva för sin verksamhet. De ekonomiska föreningarna hafva ju redan nu vissa former, i hvilka de äro invanda, och därför bör man låta dem behålla den lagstiftning, med hvilken de äro nöjda. Däremot är det påkalladt att skrifva till Kungl. Maj:t och anhålla, att i den gällande lagstiftningen beträffande ekonomiska föreningar må inrymmas de bestämmelser, som Riksdagen 1902 och 1905 skrifvit om. Därför anhåller jag, herr talman, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under förnyadt öfvervägande de ändringar i gällande lagstiftning om ekonomiska föreningar, som ifrågasatts genom åren 1902 och 1905 aflåtna riksdagsskrifvelser, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kan föranleda. Denna hemställan återfinnes i punkt 2 af min reservation.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då nu kammaren afslagit detta lagförslag och kommit öfverens om att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t, med begäran om ett nytt lagförslag i frågan, så ser man att det är slut med vänskapen inom dessa sällskap, som

hittills hållit samman; de kunna icke längre enas. Nu har kammaren att välja mellan två skrifvelseförslag: man har att godkänna auntingen herr Widéns eller herr Lindhagens förslag. När jag ser på motiven till herr Widéns förslag, så är det naturligt, att detta måste tilltala mig mest, ty detta förslag upphöjer Kungl. Maj:ts förslag till jag hade så när sagt ofelbarhet med hänsyn till dess bestämmelser om de ekonomiska föreningarna och uttrycker hufvudsakligen den önskan, att dessa båda slags lagar måtte skiljas åt, så att man finge en lag för ideella föreningar och en lag för ekonomiska. Nu är det framlagda förslaget till föreningslag afslaget, och då får man försöka få sig en ny basis, så att man kan genomföra sådana bestämmelser, som äro erforderliga i dessa ämnen. Men det undras mig, hur det skall kunna gå för sig att få dessa nya lagar; det går ju icke för herr Widén och hans medreservanter att få majoritet, försävidt de icke komma med ett sådant förslag, som tilltalar dem, hvilka tillhöra ett annat sällskap. Men detta blir en sak, som man får resonera om, då de framlägga sitt förslag. Nu säger herr Widén med flera, att de i 1902 och 1905 års riksdagsskrifvelser framställda önskemålen på ett lyckligt sätt lösts uti det kungliga förslaget. Men herr Lindhagen ber för sin del, att man skall se litet bättre på hvad som afsetts i dessa riksdagsskrifvelser af 1902 och 1905. Nu är det bara frågan, vilketdera man skall följa. Jag följer naturligtvis herr Widéns förslag till skrifvelse, då herr Widén anser, att den afslagna lagen är god med afseende på ekonomiska föreningar. Frågan gäller då endast att *skilja* mellan dessa lagar — och kanske något litet mer — och jag hoppas att herr Widén med sin kapacitet skall lyckas att då få fram ett lagförslag, som är kortare och bättre än det nu förkastade.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Widéns skrifvelseförslag.

Herr Byström: Herr talman! Jag ber att få med blott ett par ord framhålla att, så vidt jag uppfattat debatten riktigt, ha de flesta talare ansett det önskvärdt, att en ny lagstiftning komme till stånd. De flesta, som talat mot det föreliggande förslaget, ha haft samma mening, som också jag kommit till, nämligen att man bör rösta för den reservation, som är afgifven af herr Widén m. fl. Och jag är säker om, att de, som talat för Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, komma att rösta för denna reservation. Får jag döma efter de uttalanden, som talarne på smålandsbanken hade, så tager jag för gifvet, att de också komma att gå med, i synnerhet som det i deras landsända föreligger ett behof af att få en sådan lagstiftning; båda ha de betygat detta. Och hvad beträffar det föregående lagförslaget, som vi icke kunnat vara med om, emedan det syntes oss litet för krångligt, så tycktes denna uppfattning delas af dessa talare, oaktadt de i öfrigt ansågo det önskvärdt, att denna lag komme till stånd. Den ene af dem yttrade nämligen: det blir väl dock icke så svårt för en skicklig jurist att ur lagen göra ett utdrag, som dessa föreningar kunde ha till sin ledning. Nu åter, i herr Widéns förslag, är det ju meningen, att vi skulle få enklare bestämmelser, så att vi icke behöfva anlita någon jurist för att uttolka dem.

Herr talman, jag ber att få betona, att vi böra fortfarande hålla

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

fast vid, att det är lämpligt att få en lag äfven för ideella föreningar och deras verksamhet. Ty jag undrar, om det icke ändå i juridiskt afseende finns brister i förhållandena, sådana de nu äro, som behöfva afljålpas. Jag tänker härvid särskildt på de brister, som finnas omtalade i §§ 107 och 108, där det heter:

Förening, hvilken ej blifvit registrerad, kan ej förvärfva fast egendom, ej heller inför domstol eller annan myndighet göra fordran eller annan rättighet gällande. Handla ledamöter af oregistrerad förenings styrelse eller medlemmar i föreningen eller andra å föreningens vägnar, svare de, som i åtgärden eller beslut därom deltagit, för nppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en.

Jag yrkar, herr talman, bifall till herr Widéns m. fl. reservation.

Herr Lindhagen: Herr Carl Persson tillhör tydligen ett tredje sällskap, som har sin egen uppfattning, gående ut på att ett skrifvelseförslag öfver hufvud är olämpligt; men när det nu gått som det nyss gick, så tar han naturligtvis den reservation, som står Kungl. Maj:ts förslag närmast.

Nu vill jag först och främst säga, att herr Carl Persson fullständigt missuppfattat saken, om han tror, att mellan reservanternas skulle förefinnas olika mening om huru Kungl. Maj:ts tillgodosett hvad som begärdes i 1902 och 1905 års riksdagsskrifvelser. Tvärtom, de båda reservationerna ha lika uppfattning om den saken, och på båda hållen begäres vidare, att dessa saker må tagas i förnyadt öfvervägande, därför att, när det kungl. förslaget helt och hållet fallit, dessa saker icke kunna däri infickas. För min del vill jag ha det infickadt i den nu gällande lagen om ekonomiska föreningar, men jag hann icke, på den korta tid, som stod mig till buds, skriva den härfor erforderliga lagtexten, som i så fall bade måst formuleras på något annat sätt än som skett i Kungl. Maj:ts nyss behandlade förslag.

Men jag upprepar, att grundvalen i den debatt, som från majoritetens sida förts och det beslut, som majoriteten nu fattat, är ju den, att vi önska, att de ideella föreningarna fortfarande må lefva sitt fria lif så mycket som möjligt. Och jag ber därför nu att få svar på frågan: vilja herrarne vara med om en riksdagsskrifvelse, som afser att ålägga dessa föreningar ett faktiskt registreringstvång? Man kringgår denna fråga och framhåller endast, att man vill hafva en liten och näpen lag. Men frågan är icke blott att erhålla en sådan lag, utan hufvudsaken är, om i den begärda skrifvelsen ligger en anhållan om registreringstvång för ideella föreningar. Huru vilja herrarne ha det? Viljen I ej vara så goda och säga, om I viljen ha detta registreringstvång och alla de bördor som därmed följa — alla de kostnader som däraf skola förorsakas dessa föreningar och dessutom olägenheterna af dessa många paragrafer, som nödvändigt måste finnas i en lag, där registreringstvång stadgas, och då sväriligen kan undgå att bli ganska vidlyftig. Jag tycker, att det icke är någon verklig ryggrad i detta skrifvelseförslag.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i anledning af hvad herr Persson i Stallerhult ytt-

rade. Herr Persson i Stallerhult anmärkte mot herr Widén och hans medreservanter — till hvilka också jag hör — att de å ena sidan uttalat sin tillfredsställelse med Kungl. Maj:ts lagförslag i hvad det afsåg ekonomiska föreningar — i ett par stycken åtminstone — men att de å andra sidan afstyrkt lagförslaget. Jag vill i anledning däraf meddela, att inom utskottet yrkade jag från början, att vi skulle försöka utsöndra de bestämmelser ur lagförslaget, som rörde ideella föreningar, och af lagförslaget söka åstadkomma en lag om ekonomiska föreningar, hvilken lag i hufvudsak skulle tillfredsställa de anspråk, vi uppställt. Men då jag råkade nämna, att Kungl. Maj:ts förslag beträffande konsumtionsföreningars försäljningsrätt syntes vara lyckligt, då yrkades genast från förstakammarhåll, att just denna bestämmelse skulle strykas. Under sådana omständigheter och med hänsyn till den knappa tiden samt med de små utsikterna att kunna åstadkomma en omstöpning af Kungl. Maj:ts förslag, måste jag och mina kamrater alldeles afstå från tanken att åstadkomma ett lagförslag om uteslutande ekonomiska föreningar. Det var de vidriga förhållandena och i synnerhet förstakammarledar-möternas ovanligt starka motvilja mot att få en för konsumtionsföreningarna tillfredsställande lag, som gjorde, att detta icke gick.

I olikhet med herr Lindhagen kan jag icke finna, att det vore lämpligt att Andra kammaren uttalade, att det icke behöfdes någon lagstiftning för ideella föreningar. Det är visserligen sant, att ideella föreningar redan nu tillerkännas en viss rättskapacitet. Men det är att märka, att det, för att en ideell förening skall kunna tillerkännas rättskapacitet fordras, att den äger en viss fasthet, att den fått stadgar och valt styrelse, så att man kan säga, att föreningen är konstituerad. I händelse något väsentligt härutinnan skulle brista, så tillerkännes icke föreningen rättsförmåga, och detta har betydelse såväl för föreningen själf som för de personer, som träda i affärer med föreningen. För att få dessa förhållanden rättsligt ordnade är det därför nog af vikt, att det fastställes, under hvilka villkor ideella föreningar skola tillerkännas rättsförmåga. Herr Lindhagen anmärkte skämtsamt, att det icke går att åstadkomma en lag, som är »liten och näpen». Men, såvidt jag förstår, finnes det ett mellanting mellan en lag, som är »liten och näpen», och en lag, som är så ouödigt tyngande, att den verkar som en tvångströja på de ideella föreningarna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Widéns reservation.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag tror icke, att det för herr Carl Persson eller någon annan i kammaren kan vara obekant, vid hvilken punkt reservanterna inom utskottet skilt sig åt. Af de vid utskottets betänkande afgifna reservationerna framgår det, att reservanterna beträffande punkt 1 varit ense, men att de vid punkt 2 gått olika vägar. Herr Widén, och de som följt honom, ha hemställt om en skrivelse angående lagstiftning för ideella föreningar, men herr Lindhagen vill ej ha någon sådan lagstiftning. Sålunda är förkunskapen om »sällskapet» fullständigt ådagalagd.

Jag tror icke, att jag säger för mycket, om jag påstår, att hela kritiken från motståndarna till det nu afslagna lagförslaget gått ut på,

Lag om för- att någon lagstiftning för ideella föreningar icke är af behovet på-
 ensingar m. m. kallad. För den föreningsverksamhet, som jag representerar, känna vi
 (Forts.) icke något behof af en sådan lagstiftning, och jag tror, att förhållandet
 är absolut detsamma i afseende på nykterhetsorganisationerna. Det
 har här af någon eller några talare blifvit framförd synpunkten,
 att, om man är *tvungen* att taga en sådan lag, så tager man den.
 Men det tvånget skapar Andra kammaren själf, därest den går med på herr
 Widéns reservation.

Hvad beträffar de ideella föreningarnas rättskapacitet, så är ju
 denna under vissa förutsättningar fastslagen, såsom också herr Pettersson
 i Södertälje framhöll, och den får domstolarna afgöra vid hvarje sär-
 skildt tillfälle. Då en förening t. ex. önskar förvärfva en fastighet, har
 styrelsen att till myndigheterna lämna in de stadgar, efter hvilka orga-
 nisationen arbetar. Om vederbörande myndigheter anser, att föreningen
 enligt dessa stadgar har så pass stor fasthet, att lagfart kan beviljas, så
 erhåller föreningen lagfart, och då föreligger icke i fortsättningen något
 behof af att för denna förening afgöra, huruvida den har rättskapacitet.
 Sålunda ha vi icke med afseende på de ideella föreningarnas *yttre*
 ställning något behof af lagstiftning för att få frågan om deras rätts-
 kapacitet afgjord: föreningarna kunna icke undandraga sig skyldigheten
 att svara inför domstol — det finnes prejukat på den saken —, hva-
 dan alla farhågor i afseende härpå äro fullständigt obefogade.

Det återstår att afgöra, huruvida lagbestämmelser äro erforderliga
 för föreningarnas fortsatta *inre* verksamhet. Om vi nu aflåta en skrif-
 velse till Kungl. Maj:t med begäran om lagstiftning för ideella för-
 eningar, så kommer regeringen förmodligen tillbaka med ett lagför-
 slag, liknande det nu afslagna, hvilket eventuellt blir lag, och då få
 vi uniformitet utefter hela linjen, och om man tager i betraktande,
 hur olika föreningslifvet utvecklats sig, och huru olika det för fram-
 tiden kommer att gestalta sig, och man därtill betänker, hur ofantligt
 svårt det är att få rättelse i en antagen lag, förstår man, hurusom
 denna uniformitet kommer att verka hämmande på det fria föreningslif,
 som så att säga vuxit det svenska folket i blodet.

Enligt min uppfattning ha vi icke något skäl att begära utred-
 ning i fråga om en lagstiftning för ideella föreningar, därför att något
 behof däraf icke föreligger från föreningarnas sida, och därför att det
 ej heller föreligger något tvång att underkasta sig en sådan lagstift-
 ning. På grund häraf ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr
 Lindhagens förslag.

Herr Lindhagen: Det är ganska märkligt, att man icke från
 reservanternas sida kan få klart besked i den här frågan, om de vilja
 ha registreringstvång eller icke, utan det förefaller, som om de liksom
 herr Pettersson i Södertälje helst ville sticka hufvudet under vingen.
 När man begär en ny lagstiftning, skall man väl stå för någon hufvud-
 grund i den lagstiftningen.

Det väsentliga i frågan är registreringstvång: en lagstiftning utan
 registreringstvång har man icke ifrågasatt. Om reservanterna, när de
 uttala sig för en lagstiftning för ideella föreningar, ifrågasätta, att
 den skall bli utan registreringstvång, ja då blir det ingenting af med

en sådan lagstiftning. Jag ber därför herrarna vara goda säga ifrån, om ni önska, att de ideella föreningarna skola lefva sitt fria, obundna lif såsom hittills, eller om ni anse, att de för sin egen välfärds skull nödvändigt böra underkasta sig registreringstvång. Vilja ni, att föreningarna skola underkasta sig detta tvång, då ha ni därmed sagt ifrån, att de böra mista sin fria ställning.

Lag om föreningar m. m.
(Forts.)

Herr Lindqvist: Her talman! Jag anser mig pliktig att lämna en upplysning med anledning af de erinringar, som herr justitieministern vid ett par tillfällen gjort, då han nämnt, att han från landssekreterariatet vid ett tidigare tillfälle mottagit utlåtande rörande ett då föreliggande förslag om lag för föreningar med annan än ekonomisk verksamhet. Dessa erinringar kunde tolkas så, som om landssekreterariatet skulle understödt det då föreliggande förslaget. Jag ber därför att få upplysa om, att jag från landssekreterariatets arkiv förskaffat mig ett utlåtande, afgifvet i februari 1907, och att det slutar med ett uttalande, som går emot förslaget, och att det uttrycker den förhoppningen, att detta förslag icke måtte bli som lag antaget. Jag tror icke, att herr justitieministern afsåg att ge någon upplysning om, att vi skulle förordat förslaget, men hans ord kunde ha missuppfattats, och därför har jag velat anföra detta.

I anslutning härtill ber jag, herr talman, att få säga, att enligt min uppfattning ingenting inträffat, som gjort, att vi intaga en annan ståndpunkt än den vi intagit förut, och af den anledningen ber jag att få yrka bifall till herr Lindhagens reservation.

Herr Widén: Herr talman! Herr Lindhagen bad om upplysning angående vår ståndpunkt i afseende på den ifrågasatta lagstiftningen för ideella föreningar. I första hand ber jag att få hänvisa honom till reservationen. Vi ha icke ansett lämpligt att i detalj linjera upp, huru vi tänkt oss den nya lagstiftningen, utan vi ha endast angifvit de allmänna konturerna. Vidare har jag i mitt yttrande vid den föregående punkten ytterligare preciserat vår ståndpunkt. Det är möjligt, att den nämnde talaren på stockholmsbänken icke hörde på mig eller observerade hvad jag sade. I alla händelser vill jag erinra om att jag haft ett sådant yttrande, och jag vill hoppas, att det återfinnes i det stenografiska protokollet. Att ytterligare inlåta sig på frågan anser jag icke nödigt eller behöfligt.

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Som kammaren kanske observerat af betänkandet, så har vid lagutskottets behandling af denna fråga äfven förelegat en motion af mig i ämnet. Jag vill blott säga ett par ord om denna motion, eftersom den kanske kunde vara ett litet uppslag ifråga om den skrifvelse, som är på tal. Det lagförslag angående ideella föreningar, som jag tillåtit mig framlägga i motionen, har jag bemödat mig om att lägga så, att intet registreringstvång för dessa ideella föreningar på något sätt skulle uppstå. Jag hade alltså i denna kardinalpunkt föreslagit en sådan bestämmelse, att det skulle uttalas såsom visst, att den ideella förening, som låtit registrera sig, ägde rättspersonlighet, men att det för den förening, som icke låtit registrera sig, skulle bero på

Lag om för-
eningar m. m.
(Forts.)

pröfning i hvar't särskildt fall, huruvida föreningen vore att betrakta som juridisk person eller icke. Därigenom undveke man allt registreringstvång, men möjlighet stode öppen för sådana ideella föreningar, som önskade det, att genom registrering skaffa sig certifikat på, att de hade rättspersonlighet. Huruvida detta är en framkomlig väg kan jag icke afgöra, utan det får framtiden utvisa. Jag vill emellertid ha sagt, att det för mig synes som en bjudande nödvändighet, då jag tänker på denna lagstiftning, att den ordnas så, att icke i någon form, vare sig maskerad eller öppen, registreringstvång stadgas för dessa föreningar, utan att de framdeles som hittills fritt och oförkränkt få lefva sitt lif.

Jag har blott velat säga detta, för att det skall stå i förhandlingarna som ett möjligt uppslag, ifall det skall bli en lag på det här området en gång i framtiden.

Herr Lindhagen: Den senaste talaren har uttryckligen förklarat, att han icke vill ha något registreringstvång, och med en sådan grund för den ifrågasatta skrivelsen kan jag vara tillfreds, men då man från annat håll icke vågar det påståendet, att man icke är med om registreringstvång, utan tyckes förutsätta, att i det afseendet regeringens förslag skall äga bestånd, får jag säga, att en sådan skrivelse synes mig leda in på samma äfventyrligheter som 1899 års skrivelse.

Jag tackar herr Åkerman för det han berört frågans kärnpunkt, men jag beklagar, att de reservanter, som väl komma att diktera kammarens beslut, icke angifvit några riktlinjer för den af dem ifrågasatta lagstiftningen.

Herr Pettersson i Södertälje: Jag ber blott att med ett par ord få svara herr Lindhagen och vill då säga, att den af reservanterna önskade lagen icke nödvändigtvis förutsätter registreringstvång, utan att den frågan lämnas öppen. Hufvudsaken är, att det blir genom lag bestämdt, under hvilka förhållanden ideella föreningar skola erhålla rättskapacitet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner dels på bifall till det förslag, som innefattades i punkten 2:o) af herr Widéns m. fl. reservation vid förevarande utlåtande, dels ock på bifall till den hemställdan, som gjorts i punkten 2:o) af herr Lindhagens vid utlåtandet afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering emellertid begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det förslag, som innefattas i punkten 2:o) af herr Widéns m. fl. reservation vid lagutskottets förevarande utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den hemställan, som gjorts i punkten 2:o) af herr Liudhagens vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen utvisade 141 ja mot 56 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med innehållet i förstnämnda proposition.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom ofvan antecknade beslut.

Punkterna 2:o)—4:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Vid föredragning härpå af första särskilda utskottets memorial nr 5, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 1 och 3 med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 85 med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition nr 163 med förslag till ekklesiastik boställsordning, dels ock väckta motioner i ämnena, begärdes ordet af

La om reglering af prästerskapets aflöning m. m.

Herr Kristensson, som yttrade: Herr talman! Som af memorialet framgår, har jag afgifvit en blank reservation. Man kan ju ha olika uppfattning af den sammanjämkning eller kompromiss, som här kommit till stånd, beroende på hvilka synpunkter, som tillmätas största värdet. Inom Första kammaren lär man i dag varit mycket missmodig öfver det gjorda sammanjämningsförslaget, och prästmän hafva till och med gått så långt, att de betecknat det hela som »elände» och »missfoster». För min del känner jag mig icke fullt tillfreds med förslaget, sådant det föreligger, men detta gör jag af alldeles motsatta skäl än de, som anfördes i medkammaren. Förslaget innebär väsentliga afvikelser från det beslut, som denna kammare fattade i fråga om paragraf 3, hvilket gick ut på en nedsättning af prästerskapets löner med i rundt tal 1,300,000 kronor. Det är klart för hvar och en, som tänker på innebörden af de eftergifter, som Första kammaren gjort, att kamrarna icke träffats på halfva vägen i fråga om lönebeloppen, om än jag måste erkänna, att det därigenom, att Andra kammaren följde min och herr Bergmans reservation, blifvit möjligt att vid sammanjämkningen inbespara på sammanlagda aflöningsstaten åtskilliga hundratusentals kronor, för att icke säga en half miljon. Man kan icke komma ifrån, att enligt det löneförslag, som föreligger, fortfarande mycket höga löner gifvits åt prästerskapet, i synnerhet åt kyrkoherdar på en del håll, och det hade varit önskligt, att statens och samhällets intressen mera beaktats härvidlag. Nu vet jag mer än väl, att kammaren är trött på denna fråga och att det därför icke tjänar någonting till att komma med ett afslagsyrkande. Jag skall icke heller yrka afslag, så mycket mer som i sammanjämkningen maximibeloppen fastställt i enlighet

med denna kammares beslut. Men jag vill i stället uttryckligt framhålla den stora vikten af att den regering, som en gång kommer att verkställa omregleringen, måtte iakttaga de önskingar, som denna kammare gång på gång framställt, nämligen om sammanslagning af *de små pastoraten*, hvarigenom prästerna skulle få mera arbete för den lön de uppbära, en sak som är af vikt icke blott ur samhällets synpunkt utan äfven ur prästernas egen — ty jag förmodar, att det äfven för dem gäller den gamla satsen, att »*arbete befördrar hälsa och välstånd och hindrar många tillfällen till synd*».

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 111, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder i syfte att för obemedlade underlätta förvärf af jord från statens domäner till småbruk;

nr 112, i anledning af väckt motion om ävägabringande af lagändring i syfte att bereda större trygghet för en bättre vård af och hushållning med enskildes skogar;

nr 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skogsvårdsafgifter samt en i ämnet väckt motion;

nr 114, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående omläggning af förvaltningen utaf de allmänna skogarna i södra och mellersta Sverige;

nr 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra löjtnantsbostället Styrestad nr 1 i Östergötlands län;

nr 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra jägmästarbostället Lötterp nr 1 i Kalmar län;

nr 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra sergeantsbostället Slöta nr 12 Mossagården i Skaraborgs län;

nr 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden; och

nr 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra länsmansbostället Eker nr 8 i Örebro län hörande andel i ett soldattorp.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af sanatorievård åt vissa statstjänare;

nr 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg åt notarien hos riksförsäkringsanstalten A. R. Ljunggren;

nr 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående stipendier för utbildning af tuberkulosläkare;

nr 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk;

nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt biträdande postexpeditören Anna Maria Hammarstrand, född Flycht;

nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående årliga understöd åt förra poststationsföreståndaren Hedvig Sofia Clementeoff och poststationsföreståndaren Helena Aurora Clementeoff;

nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Lapträsk till Veittjärvi m. m. samt en i ämnet väckt motion;

nr 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag af statsmedel till åstadkommande af en järnväg från Trollhättan till Nossebro;

nr 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Emanuel Ekbergs från Nysätra socken hustru Emma Teresia Ekberg, född Haglund;

nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter slaktaren Johan Fredrik Sjöberg i Lund;

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Emma Kristina Moberg från Ljungby socken; och

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter handlanden Edvard Alarik Hernqvist från Källby socken;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln gjorda framställning angående personlig professur för docenten vid universitetet i Uppsala C. J. J. E. Wiman;

nr 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag angående inrättande af en

allmän lånekassa för Sveriges kommuner samt om anslag för utredningens verkställande; och

nr 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bildande af en lånefond för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, angående vissa delar af tullbevillningen;

nr 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 7, 23 och 38 §§ i förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908;

nr 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 4 § 10 mom. i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter; och

nr 28, i anledning af väckt motion angående pröfning, huruvida omsättningsskatt bör påläggas äfven andra näringar än skogshandteringen samt eventuellt angående ändring i lagen om skogsaccis;

bankoutskottets memorial nr 25, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutsrott;

lagutskottets memorial nr 51, i anledning af dels återremiss af vissa delar af utskottets utlåtande nr 44 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag och till lag om vissa ändringar i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895 jämte i anledning däraf väckta motioner, dels ock kamrarnas skiljaktiga beslut i ämnet;

sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 3, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta lag- och jordbruksutskottets sekreterare;

jordbruksutskottets utlåtande nr 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall samt en i ämnet väckt motion;

tredje särskilda utskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sjukkassar, dels ock i anledning af densamma väckta motioner;

nr 10, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 202, angående anvisande af medel till sjukkasseväsandets befrämjande, dels ock i ämnet väckt motion; och

nr 11, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 203, angående anordnande af en tillsynsmyndighet öfver sjukkasseväsandet i riket och anvisande af medel till bestridande af kostnaderna för densamma, dels ock i ämnet väckta motioner;

andra särskilda utskottets utlåtande, nr 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 95 med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. strafflagen; samt

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 51, i anledning af motion angående skrivelse till Konungen i fråga om ändring af förläggningssort för vissa regementen.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
herr *Hansson* under den 28 maj,
> *Forsberg* > 3 dagar från och med den 26 maj och
> *Olsson* i See > den 26 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 27 maj.

Kl. 1/2 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden nr 87—98, sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden nr 2—4 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 25—28.

§ 3.

Efter föredragning härpå af bankoutskottets memorial nr 25, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 4.

Lagutskottets nu föredragna memorial, nr 51, bordlades åter.

§ 5.

Vidare föredrogs sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 3, med hemställan om anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Härefter föredrogos, men blefvo åter bordlagda jordbruksutskottets utlåtande nr 112, tredje särskilda utskottets utlåtanden nr 9—11, andra särskilda utskottets utlåtande nr 12 samt Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 51.

§ 7.

Ordet lämnades härpå på begäran till

Herr vice talmannen, som anförde: Herr talman! Jag tillåter, mig härmed hemställa, det kammaren måtte besluta, att på föredragningslistan för morgondagens plenum måtte bland två gånger bordlagda ärenden *först* uppföras tredje särskilda utskottets utlåtande nr 9, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sjukkassor, *dels ock* i anledning af densamma väckta motioner, *näst därefter* samma särskilda utskotts utlåtande nr 10, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition nr 202 angående anvisande af medel till sjukkasväsandets befrämjande, *dels ock* i ämnet väckt motion, samt *näst därefter* samma särskilda utskotts utlåtande nr 11, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition nr 203 angående anordnande af en tillsyningsmyndighet öfver sjukkasväsandet i riket och anvisande af medel till bestridande af kostnaderna för densamma, *dels ock* i ämnet väckta motioner.

Vidare yttrade:

Herr Lindhagen: Jag kunde icke så noga följa med herr vice talmannens framställning, men jag förmodar, att den afsåg en omflyttning af ärendenas ordning, sådan den finnes upptagen på föredragningslistan.

Herr talmannen: Jag ber då att få meddela, att herr vice talmannen hemställt, att tredje särskilda utskottets utlåtanden nr 9, 10 och 11 skulle i nu nämnd ordning uppföras på föredragningslistan till morgondagens plenum främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Herr Lindhagen: Då kan jag så mycket lättare komma till det jag ville säga.

Enligt detta förslag skulle således dessa ärenden framflyttas framför lagutskottets memorial nr 51, som afser sammanjämkning mellan båda kamrarnas beslut om aktiebolag. Då jag emellertid föreställer mig, att denna fråga med rätta bör få behålla sin nuvarande plats, och då den i sig själf är af stor vikt och äfven kan hafva med sig ganska vidtutseende följder, som kunna förlänga ärendets behandling, skall jag yrka, att vice talmannens förändrade föredragningsordning icke måtte utgöra någon rubbning med afseende på den ordning, hvilken detta lagutskottets memorial nr 51 nu har på föredragningslistan. I öfrigt ber jag att få yrka bifall till framställningen.

Herr vice talmannen: Med anledning af den framställning, som nu gjordes af herr Lindhagen, ber jag att till det jag nyss föreslagit ytterligare få lägga det förslaget, att näst efter särskilda utskottets nr 3 tre utlåtanden nr 9, 10 och 11 måtte på föredragningslistan till morgondagens plenum upptagas lagutskottets memorial nr 51.

Häruti instämde herr *Lindhagen*.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Kammaren biföll hvad herr vice talmannen därunder föreslagit.

§ 8.

Anmälades och godkändes

jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 134, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Västerås stad af ett domprosten i Västerås på lön anslaget område i S:t Ilians socken;

nr 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronan tillhörig mark mot ett nytt öfningsfält för Kronprinsens husarregemente;

nr 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra ryttmästarbostället Larum nr 1 i Kalmar län;

nr 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa ägor från kronoparken Österåker i Stockholms län;

nr 138, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från det till kronopark inköpta hemmanet nr 15 a i Hede kyrkby i Jämtlands län;

nr 139, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från kungsladugården Väderbrunn nr 1 i Södermanlands län;

nr 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra löjtnantsbostället Stora Risby nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra mönsterskrifvarbostället Aspång och Skulestad nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af en till förra häradshöfdingbostället Hammenhög nr 31 i Kristianstads län hörande lägenhet;

nr 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra kompanichefsbostället Backa nr 1 och förra fanjunkarbostället Näs nr 1 i Södermanlands län; och

nr 144, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för delägarna i Gullbergs häradsallmänning att sälja viss del däraf.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets nr 1 memorial, nr 5, med hemställan om anvisande af ersättning åt utskottets kanslipersonal och vaktbetjäning; samt

jordbruksutskottets memorial:

nr 113, med förslag till sammanjämkning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående efterskänkande af viss del af köpeskillingen för ett af E. O. Sandström från kronopark inom Norrbottens län inköpt virkesparti;

nr 114, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om beredande af ytterligare medel för den af staten utöfvade egnahems-lånerörelsen; och

nr 115, med förslag till sammanjämkning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ändrad lydelse af 2 mom. i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Meurling* under den 28 maj och

» *Söderbergh* i Karlshamn likaledes under den 28 maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,6 e. m.

In fidem

Per Cronvall.